

СТОЙКО ПАРОВ

НАЧАЛО ИЗБРАНИ ПУБЛИКАЦИИ ПОЛЕЗНИ КОНТАКТИ

ПРОФЕСИОНАЛНИ СТРАНИЦИ

РЕГИСТЪР НА ПРЕВОДАЧИ В БЪЛГАРИЯ РЕЧНИК БУЛТЕРМ

ПОЛЕЗНО ЗА ПРЕВОДАЧИТЕ

СТРАНИЦА ЗА ОТМОРА И ЗДРАВЕ

ЦЕНОРАЗПИС НА УСЛУГИТЕ КЪМ 20.10.2024 Г.

За всеки, който иска да разшири знанията си

160528

За горяните

26.01.2020 by Стойко Паров | [Вашият коментар](#)

ExtremeCentrePoint

С бензин в кръвта !

ГОРЯНСКИТЕ ЧЕТИ

by EXTREMECENTREPOINT on MONDAY, 7 MARCH, 2011 · [7 COMMENTS](#)

in [БЪЛГАРИЯ](#), [ИСТОРИЯ](#), [ТЕРОР И КОМУНИЗЪМ](#)

Въоръжената съпротива срещу комунизма в България: ДС за горяните и Горянското движение

Легалните и нелегалните форми на съпротивата възникват едновременно, но до началото на 1947 г. приоритет има легалната

още за
горяните:
[Архивът на Държавна сигурност разкри:](#)
Горяните се оказаха три път повече от партизаните.

В ПРОЗОРЧЕЛ ТЪРСЕТЕ ПО КЛЮЧОВА ДУМА В ДРУГИ ПУБЛИКАЦ

Пловдив,
България

ЗА ТЪРСЕНЕ ВЪВ ВСИЧКИ СТРАНИЦИ И ПУБЛИКАЦИИ ПРОБВАЙТЕ КАТО ИЗПИСВАТЕ ТЪРСЕНАТА ДУМА С ГЛАВНИ ИЛИ МАЛКИ ИЛИ С НАЧАЛНА ГЛАВНА БУКВА

ТЪРСЕНЕ

КАТЕГОРИИ

[поверително](#)

[Uncategorized](#)

МАРКИРОВКА „СЕ“
НА ПРОМИШЛЕНИ
ИЗДЕЛИЯ ОБАДИ СЕ
НА GSM 0895260304

СТОЙКО ПАРОВ

104 967 посещения

форма и тя подготвя социалнополитическата база на нелегалната съпротива, разработва и утвърждава сред населението програмните ѝ цели. Втората форма се проявява в създаването на широка мрежа от нелегални организации из цялата страна, във формирането към тях на въоръжени групи и горянски чети. Няма обобщени сведения в справките и докладите на службите на Държавна сигурност, на Вътрешни и Гранични войски, както и в тези на Военното разузнаване, за това какъв е броят на разкритите нелегални организации. Въпреки това в многобройните доклади, справки и сведения на ДС могат да се открият доста убедителни данни за този брой. През 1945 г., когато през м. септември се поставя началото на горянското движение, по сведения на Военното разузнаване и на ДС горяните вече са 173 души, а разкритите нелегални организации имат над 490 членове. Горянското движение бързо се разраства през 1947 и 1948 г. (Док. 27). В сведенията за цялата страна, а така също и по окръзи (Софийски, Пловдивски, Старозагорски, Врачански,

Варненски, Бургаски, Горноджумайски, Шуменски) се докладва, че има формирани нови горянски чети и че са разкрити нелегални организации. Ако сумираме посочените данни, се вижда, че до края на 1948 г. горяните са 780 души.

В следващите години (1949-1951) горянското движение придобива масов характер . В справка на службите на Държавна сигурност се съобщава: „През цялата 1950 г. нелегалните организации и групи никнаха като гъби...”. От тях за 1951 г. са разкрити 176 с 1196 участници и са арестувани 1511 опозиционери, но само от съмишлениците на забранения през август 1947 г. БЗНС „Н. Петков” и Земеделския младежки съюз към него. Те представляват 68% от всички разкрити и арестувани през посочената година за „вражеска дейност”. Това съотношение се променя твърде чувствително през 1953 г. От разкритите 127 нелегални организации и арестуваните от службите на Държавна сигурност само 4,7% са от средите на николапетковистите, а другите са „от останалите линии врагове”.

Няма надежден архивен източник за неразкритите нелегални организации, но техният брой без никакво съмнение е твърде голям. Не се поддава на конкретно числово изражение и още една проява на съпротива, присъща за условията на съветската комунистическа тоталитарна система. Това са враждебно

настроените към нея среди по места, формирани по най-различни признаци: роднинство, бивша политическа принадлежност, лишени от собственост, онези, върху които се оказва политически натиск, и др.

Водещите нелегални прояви на въоръжената съпротива, нелегалните организации и горянските чети са тясно свързани помежду си. Това е така, защото горянските чети възникват на основата на предварително създадените нелегални организации или на въоръжена група в дадено населено място. Но този процес е двупосочен. Горянските чети подпомагат и съдействат за формирането на нелегални организации, нужни им като яташки бази и за привличане на нови четници. Според сведенията, събрани от автора на основата на съхранените материали в архива на Министерството на вътрешните работи, от началото на 1945 г. до лятото на 1955 г., когато горянското движение постепенно затихва, са създадени 28 чети и са засечени около 160 единично действащи въоръжени лица, наричани от службите на Държавна сигурност „блуждаещи”. Повечето от тях стават инициатори за образуване на нелегални организации по места, а други успяват да организират около себе си чети. По същото време от Турция, Гърция и Югославия преминават границата и навлизат на наша

територия около 52 въоръжени групи на български политически емигранти³. „Около”, защото в справките и сведенията на службите на Държавна сигурност се посочва, че някои от тях преминават границата няколко пъти и се връщат обратно в посочените страни, от които идват. Но към идващите от чужда територия въоръжени групи трябва да се подхожда твърде внимателно и да се разграничават една от друга. С идването си в България част от тях стават инициатори за формирането на нелегални организации и горянски чети и си поставят задача да организират масова въоръжена борба срещу комунистическата власт. Други обаче изпълняват само поръчения на чуждото разузнаване и затова не могат да бъдат включени в горянското движение.

Интерес както за изследвателя историк, така и за читателя буди въпросът какъв е броят на четниците горяни. Той не може да бъде установен точно, защото службите на Държавна сигурност не са обобщавали сведенията, а други документални източници засега няма. При това в архивите на Дирекцията на Държавна сигурност не се прави разграничение между горяни и нелегални, нито пък се отбелязва колко са убитите или успелите да се изтеглят през граница в съседните държави. С какви данни разполагаме все пак?

Според посочените източници до края на 1948 г. горяните наброяват около 780 души. Службите на Държавна сигурност отчитат: „През 1949 г. са отбелязани 168 случая на бандити с 502 лица, от които 176 заловени и 14 ликвидирани”⁴. В друга справка от 11 август 1951 г. се посочва, че до 30 юли с.г. са „заловени и ликвидирани горяни и нелегални 1000 лица”⁵. В документ от февруари 1951 г. се посочва, че политическите нелегални са 3133, а в доклад от 8 март 1952 г. се отчита, че на разработка са 2560 от общо 3165 политически нелегални лица, които се водят за горяни⁶. Отчита се, че има немалък брой нелегални и въоръжени групи, които още не са включени в разработки от разузнавателните служби. В справките се посочва, че през 1954 г. се издирват 176 нелегални, от които са заловени 50 лица, и т.н.⁷. И все пак при едно внимателно събиране на данните от всички съхранени справки, отчети и доклади на Дирекцията на Държавна сигурност за времето от 1945 г. до 1955 г. може да се приеме една приблизителна цифра от 3500 горяни. В тях обаче авторът включва и всички нелегални, които са въоръжени и се укриват в горите, като немалко стават инициатори за формиране на въоръжени групи или се присъединяват към горянските чети. В посочената група влизат и четите на българските политически емигранти, преминали на наша територия от Гърция, Турция и Югославия.

Възрастта на горяните е от 20 до 30 години.

Нужно е да се отбележи, че в сведенията на службите на Държавна сигурност за нелегалните организации и горянските чети, предназначени за ЦК на БКП, не се дават пълни данни. Прави впечатление, че в тях има стремеж да се намалява броят им и да се омаловажава съпротивата на населението. Така полк. Ст. Илиев, началник на отдел XII към Дирекцията на Държавна сигурност, в справка и подготвен към нея план „за борба с бандитизма” през 1952 г. отбелязва, че „са решили” да се съобщи в Политбюро на ЦК на БКП, че има само „600 лица нелегални и горяни”. В отчетите, след като се посочват допусканите слабости на службите на Държавна сигурност за „бързото ликвидиране на бандитизма”, винаги се твърди, че те успешно се справят с „реакционните сили” или „реакционните елементи” в страната. Такава е господстващата лексика в докладите на Държавна сигурност. По-важно е, че служителите в нея пазят ревностно своите длъжности и се нагаждат към желанията на тези, от които зависи техният просперитет в разузнавателните служби. Впрочем подобно поведение на служителите е характерно за комунистическата тоталитарна система.

В историческите изследвания не бива да се пренебрегват сведенията извън архивните документи.

Още повече че архивите на Държавна сигурност имат подчертан партиен характер. От събраните сведения, справки, спомени за горянското движение, и най-вече от клубовете на репресираните от комунизма по места, както и от теренни проучвания може да се направи извод, че съпротивата срещу комунистическата тоталитарна система в България има по-голяма масовост и размах, отколкото архивите на Държавна сигурност свидетелстват за това. Според извънархивните документи общият брой на горяните е около 4100 души, от които 1600 убити.

Какво е въоръжението на горянските чети? Известна представа за това ни дават справките и докладите на Дирекцията на Държавна сигурност. По нейни данни от „януари до август 1951 г. са заловени и ликвидирани 350 горяни”, от тях са „иззети” 52 автомата с 2400 патрона, 99 пушки, 105 пистолета, 120 патрона, над 200 бомби и 7 радиостанции⁹. За снабдяването с оръжие на нелегалните организации и горянските чети се използват вътрешните възможности – оръжие от други страни не е внасяно. Разбира се, идващите от Гърция, Турция и Югославия нелегални групи са с нужното въоръжение.

За комунистическата партия и нейните разузнавателни служби

горянското движение се характеризира като „политически бандитизъм”, а участниците в него като „бандити”.

„Политическият бандитизъм – се отбелязва в инструкцията на Дирекцията на Държавна сигурност – е известен в историята на Съветския съюз и страните с народна демокрация като една от основните форми на въоръжена подривна дейност на класовия враг, насочена срещу нейните мероприятия за построяване на социализма”¹⁰.

Както винаги, така и в този случай събитията се оценяват единствено и само по класово-партиен принцип, което влиза в противоречие с тяхната същност и оттук с историческата истина като цяло. Защото в основата на съпротивителното движение лежат идеята и целта да се защити традиционната ни държавност, да се опазят народните обичаи и традиции от обезличаване, като се попречи на съветизацията на България, и да се приложат и утвърдят у нас принципите на западната демокрация, получила легитимност през последните столетия като най-добра форма на обществено устройство. Така се опровергава твърдението, че съпротивата срещу комунизирането на България има за цел да върне старите обществени порядки от преди 9 септември 1944 г. В писмо на Васил Коларов до Георги Димитров от 19 септември 1945 г. се съобщава, че легалната опозиция е „проамериканска, отколкото проанглийска” и

подчертано „антисъветска”. И наистина, подобен извод се потвърждава от развитието на съпротивата през следващите години. Всички антикомунистически сили у нас (легално и нелегално) се обединяват в противопоставянето си срещу съветизацията на България. Ето защо и формите, и проявите на съпротивата имат изключително голямо многообразие. Те не могат да бъдат поставени или вкарани в точно определени рамки.

Всичко това определя характера, а оттук и дейността на горянските чети. Всяка чета има своите особености, които се определят от местните условия. Например четите в Пиринския край извеждат на първо място решаването на македонския въпрос, помашките чети – интересите на тази група от населението в България, четите в районите близо до гръцката и турската граница – подготовката на населението за освобождението на България от комунистическия режим при една война между Съветския съюз и САЩ, например Асеновградската чета. Докато четите в Сливенско, пък и други, са протест срещу насилието в селата и отнемането на собствеността върху земята и др. Но в основата на горянското движение лежи националното, българското, затова то има чисто национален характер. Докато партизанското движение от 1941-1944 г. е движение, водещо се от принципите на

интернационализма, за установяване на съветска власт в България, с подчертан антинационален, антибългарски характер.

Въоръжената съпротива у нас преминава през два етапа на развитие. По места тя възниква през декември 1944 г., съвсем спонтанно, без център в страната, без инструкции от друга държава или от българска политическа организация там. През декември 1944 г. се правят опити за формиране на въоръжени чети, но безуспешно, тъй като те попадат под ударите на масови репресии. Първите горянски чети се създават през пролетта на 1945 г. и действат в районите, откъдето са самите четници, без връзка с други нелегални групи в страната. В „Справка за бандитските прояви в страната и мерките срещу тях” от 16 май 1950 г. на службите на Държавна сигурност се посочва:

„Първите бандитски групи се формират на местна почва. Дейността им се свежда до отправяне на закани спрямо местните органи на властта, разпространяване на слухове за предстояща война, насъскване на населението срещу властта, предричане на нейното падане и пр. Някои от тях извършиха и терористически актове.

С изключение на бандата в Асеновградско всички останали бандити действаха в районите на родните си места, без да имат установена връзка зад

граница...”¹².

В състава на въоръжената съпротива през първия етап, който завършва в края на 1947 г., преобладават бивши членове на националистическите организации и преди всичко на Съюза на българските национални легионери (СБНЛ), анархисти, уволнени полицаи и офицери, безпартийни, а в Пиринския край – привърженици на ВМРО – Иван Михайлов. Политическите партии, намиращи се в опозиция, се придържат към легалните форми на противопоставяне на съветизацията на България. В нелегалните организации и въоръжените чети участват само крайни привърженици на д-р Г. М. Димитров, които не се примиряват с това, че по искане на Москва лидерът им е екстерниран от България и обявен за „враг на народа”.

Вторият етап в развитието на въоръжената съпротива срещу съветизацията на България започва в началото на 1948 г. След забраната със специален закон на опозиционния БЗНС и ЗМС през август 1947 г. и обесването на лидера на антикомунистическите сили Никола Петков на 22 срещу 23 септември с.г., единствената възможност на техните членове да защитават убежденията си и да се борят за постигане на своята цел остава нелегалната съпротива. И двете организации поемат този трънлив път. Според сведенията на службите на Държавна сигурност „бившите

земеделски организации минаха към повсеместно изграждане на нелегални организации и групи”. И затова в справката се посочва, че партията им е поставила „за задача своевременно да се разкриват и бързо ликвидират”.

След 1948 г. Дирекцията на Държавна сигурност дава следната оценка на въоръженото съпротивително движение в страната:

„Бандитските групи, които действаха и бяха ликвидирани в нашата страна в периода 9 септември 44 год. до 48 год., макар в някои случаи в голям състав, по много основни неща се различават от действащите в настоящия момент бандитски групи. Това различие се изразява предимно в начина на формиране на бандитската му дейност.

Бандитските прояви от 1949 г. насам вървят по две линии: едната от тях по линията на чуждото разузнаване, вражеско разузнаване и се провеждат посредством емигрантските вражески централи зад граница.

Другите – вървят по линията на преминалите по различни поводи в нелегалност вражески елементи и действат по местна почва без връзка зад граница”¹⁴.

През втория етап от развитието на въоръженото съпротивително движение помощ оказва българската политическа емиграция, и то не само морална, а и като подготовка и изпращане

на чети в страната с цел те да станат основа за организиране на масова въоръжена борба срещу налагащата се съветска тоталитарна комунистическа система. И наистина в справките и докладите на Дирекцията на Държавна сигурност се стига до извода, че от есента на 1949 г. започва подготовка – както вън, така и вътре в страната – за разрастване на съпротивата през 1950 г. във всички нейни форми. На първо място службите на разузнаването отбелязват, че „през 1950-1951 г. в страната бяха изградени много нелегални организации и групи”¹⁵. А в доклада на Държавна сигурност от април 1950 г. се констатира: „Враждебните сили в страната се раздвижват и някъде открито говорят за бандитски действия към пролетта. Сигнал за това раздвижване имаме в Благоевградски, Хасковски, Пловдивски, Бургаски и други окръзи. Върлите врагове на нашата Родина очакват и се готвят за война”.

Изложеното дотук дава основание да се постави въпросът за тактиката на горянските чети, както и изобщо на нелегалната съпротива. Каква трябва да бъде тя: изчаквателна при добра подготовка или настъпателна с активни прояви, а даже и с осъществяване на индивидуален терор? На тази основа в нелегалната организация и горянските чети има доста остри спорове, някои от които завършват твърде трагично. Но

основното, което определя тактическия подход на съпротивата, е нейното съгласуване с външните ѝ съюзници. Без външна помощ е невъзможно освобождаването на България от московско господство и премахването на комунистическата тоталитарна система. По-нататъшното развитие на събитията безусловно потвърждава този извод.

От втората половина на 1953 г. въоръжената борба започва да отслабва. Службите на Държавна сигурност отбелязват в справките и докладите си, че „от 1953 г. не се прави опит за създаване на бандитски групи, а броят на нелегалните постоянно намалява”¹⁷. Това се потвърждава и от спомените на участници в съпротивата или от свидетели. Причините не трябва да се търсят в това, че враждебното настроение сред населението към московското господство в България и комунистическия режим е смазано напълно, както отчита Дирекцията на Държавна сигурност, или пък че са настъпили умора и отчаяние. Главното е това, че в отношенията Изток-Запад започва процес на разведряване. След смъртта на Й. В. Сталин на 5 март 1953 г. и най-вече с избирането на Н. Хрушчов за първи секретар на ЦК на КПСС през септември с.г. „желязната завеса”, спусната между Изтока и Запада, започва да се огъва. От 18 до 25 юли 1955 г. се провежда Женевското съвещание на ръководителите на

СССР, САЩ, Франция и Великобритания. На него се обсъждат въпросите за европейската безопасност, за намаляване на въоръженията и забрана на атомното оръжие, за развитието на икономическите и културните връзки между Изтока и Запада. В резултат на това съвещание се създават реални възможности за постепенно смекчаване на напрежението в международните отношения. Но има един определящ фактор, който налага свикването на Женевското съвещание и довежда до решенията, взети на него.

„Навлизането, отбелязва Збигнев Бжежински, в играта на ядрените оръжия означава, че една война от класически тип между двата основни опонента всъщност не само взаимното им унищожаване, но може да доведе до гибелта на значителна част от човечеството. По такъв начин интензивността на конфликта е същевременно подчинена на изключителното въздържане от страна на двата съперника”¹⁸. Изводът от всичко това безспорно не може да бъде друг, освен че войната между Съветския съюз и САЩ отпада като единствен надежден фактор за освобождаването на България от господството на Москва и спасяването ѝ от комунизма. Нелегалната и най-вече въоръжената борба става безперспективна у нас и оттук – ненужна. Тогава антикомунистическите среди възприемат тактиката на оттегляне и запазване на силите си, но използват формите на

тихата съпротива за непрекъснато ерозиране на комунистическата система.

И наистина в доклад от 26 май 1955 г. Дирекцията на Държавна сигурност уведомява Политбюро на ЦК на БКП: „От заловените бандити през 1954/1955 г. и агентурните данни за останалите нелегални се установява, че същите се стремят след тяхното бягство да заличат следите си и организират самото си укриване. За целта същите се опират предимно на родствени и кръвни връзки. Това подчертава, че вражеските елементи, минавайки в нелегалност, измениха своите форми на дейност, като вместо да създават въоръжени бандитски групи или нелегални организации, са се ограничили в подсигуряване личното си укриване на базата предимно на кръвни връзки, изчакване развитието на събитията в тяхна полза...”.

Какво се случва по-нататък, става ясно от доклада на Дирекцията на Държавна сигурност от 13 май 1959 г. В него се подчертава: „Анализирайки постъпките през 1957/1959 г. на поверителните данни, постъпили за дейността на злостните бивши опозиционери, се вижда, че същите менят формите и методите на борба съобразно международното положение и мероприятията, провеждани от партията и правителството. Вместо създаване на нелегални групи и организации в последно време се създават и формират „приятелски

кръгове” на базата на „съпроцесници”, „землячество”, „наборници” и др. До такива форми на „организиране” прибягват най-вече вражеските елементи, репресирани от народната власт, като дават указание да не се създават организации, а да се укрепва духът на техните съидейници”.

Но в този доклад се прави и една доста важна констатация, а именно: „Макар и решително пресечена възможността им да създават нелегални организации и групи, бившите опозиционери са в състояние при напрегната и усложнена обстановка бързо да пристъпят отново към изграждането на такава и за активизиране подривната си дейност”²¹. Разбира се, има и други причини.

След 1957 г. БКП отчита, че социализмът в България е победил, което означава ликвидиране на частната собственост и господство на обществената, но с прояви на доста феодални порядки, особено на село. Липсва икономическа основа за нелегална въоръжена съпротива, тоест загубена е икономическата самостоятелност на онези слоеве на населението, които дотогава са нейната социална база. Затова и тя приема други форми, но като основна се утвърждава тяхната тиха, пасивна съпротива, която е присъща на българина. Радиостанция „Горянин” е „гласът на

съпротивата”, предава от април 1951 г. до ноември 1962 г. от територията на Гърция. В емисията си от 8 март 1960 г. призовава: „Братя българи, нашето оръжие днес: ежедневно, ежечасно пасивна съпротива към омразния режим на комунистическите изедници. Нека всеки намери в себе си най-подходящ начин да окаже пасивна съпротива срещу тиранията... Съпротивлявайте се умело, без да се залага на излишна опасност, срещу затъпяващата лъженаука, наречена марксизъм... Съпротивлявайте се на неправдите и незаконностите в ежедневието... премахването на народните обичаи и затриване на националния дух”.

* *

Архивните документи утвърждават, че още през първите месеци след 9 септември 1944 г. има опити за оказване на нелегална и въоръжена съпротива срещу започналата съветизация на България. Но внимателното им проучване показва, че те имат стихийен характер, без определена програмна цел и в повечето случаи са акт на самозащита. Това е резултат от стреса, на който е подложено населението по време на неочакваните масови арести и жестоки убийства в почти всички населени места на страната. Всеки гражданин, заплашен с разплата от незаконно действащите по села и градове „комунистически ексекютивни тройки”, търси спасение. Някои

от тях се укриват при свои близки, други минават в нелегалност, а трети се опитват да преминат границата и да се спасят на територията на Гърция и Турция.

Организираната съпротива започва в началото на ноември 1944 г. Нейната първа форма е създаването на нелегални организации и групи, а не възстановяването на „старите фашистки организации”, както се посочва в справките на службите на Държавна сигурност и в ежедневния комунистически печат. Това е така, защото организационната им структура вече е съвсем друга, а тяхната основна цел е противопоставяне на съветизацията на България. Но нека дадем възможност на читателя да се запознае с позицията на службите на Държавна сигурност и на комунистическата партия за извършващите се тогава в страната политически процеси чрез документите, писани от самите тях.

В доклада на Дирекцията на народната милиция от 2 април 1945 г. до министъра на външните работи, с копие до министъра на вътрешните работи, комисарят по изпълнение на Съглашението за примирие с България от 28 октомври 1944 г. посочва:

„Съкрушителните удари над фашизма у нас го дезорганизираха и останките му преминаха в нелегалност, като

коренно промениха методите на дейност, използвайки като елемент предимно фашизирани младежи, фашизирани офицери и пр. Така една малка част, предимно млади хора, се опитва и предприема откъслечни терористични действия, които досега са били винаги парирани още в самото начало от народната милиция. Друга част фашисти, умело прикриващи се, пръска антиотечестве-нофронтовски позиви и разпространява зловредни слухове срещу отечественофронтовската власт и съюзните народи.

Трета и най-голяма част от фашисти, използвайки слабата бдителност на някои отечественофронтовски партии, предимно на Земеделския съюз, поради масовия характер на организацията намират прием в редовете ѝ, където продължават разрушителната си дейност, изразяваща се предимно в разлагане на единството на Отечествения фронт и провокиране на единните му акции...

Разкрити бяха от Народната милиция нелегални фашистки организации в Русенска област, Варненско, Плевенско, Пловдивско, София и др. места в страната, членовете на които са се рекрутирали главно измежду младежи, бивши legioneri, ратници, бранници, цанковисти и фашизирани офицери... Всички тези и други по-малки прояви наложиха крайна бдителност от страна на Народната

милиция, предприеха се квартални блокади, извършени бяха обиски и изземване на скрити оръжия, бяха заловени и задържани укриващи се лица с доказана фашистка дейност и една значителна част от актива на бившите организации у нас са възворени в трудово-възпитателни села по силата на специална наредба-закон.

Всички тези мерки на милицията се оказаха недостатъчни, за да възпрат инсценираните отвън фашистки прояви.

Така напоследък бе заловена на гарата (в София – б.а.) една незначителна бойна група, състояща се от седем души, въоръжени, които се опитвали да преминат в нелегалност във Врачанския Балкан”.

Съставът на бойната група е от легионери с ръководител Ради Александров Петков от Лом. В същия доклад се посочва, че пак в София е открита и друга група от 13 души, добре въоръжена, с ръководител Георги Василев Бъчваров. В нея влизали офицери, студенти и други лица, враждебно настроени към отечественофронтовската власт. В доклада се споменава, че е установено изнасяне на доста голямо количество оръжие от казармите с помощта на „царски офицери”, защото войската още не била прочистена. Във Врачанския гарнизон „са изчезнали 200 шмайзера”. А на 31 март 1945 г. в София е проведен митинг от името на Общия

работнически професионален съюз, „насочен против Отечествения фронт”. Милицията веднага арестувала 50 души, които „се смятат за инициатори”.

В този доклад, който има официален характер, са икономисани доста прояви от съпротивата на населението. Това се потвърждава от „Доклад за дейността на фашистките организации в цялата страна през март 1945 г.” от 20 април 1945 г. на Държавна сигурност. В него се посочва: „Привържениците на членовете на фашистките организации се намират в процес на събиране и организиране”. Това най-вече се изразява в сформирани на нелегални организации и групи, които разпространяват позиви, „разколебават населението във вярата им в народната власт”, а някои се готвели „да отидат в Балкана”. По-нататък в доклада следва тяхното изреждане както по брой на лицата, така и ръководителите им. В София се създават две групи, главно от младежи, но общо за столицата има регистрирани 47 нелегални. В Пловдив се формират 7 нелегални групи и те „продължават да се готвят да бягат в Балкана”. Подобно е положението и в Бургаска област, където са разкрити шест нелегални групи, в Русе – две групи, Варна – пет групи, Враца – две групи, и т.н. Прави се констатация, че общо в страната бързо нараства броят на нелегалните. В Неврокопска

околия вече достигат 35 лица „и се движат към Св. Врач”.

В друга справка на службите на Държавна сигурност с тревога се отбелязва, че в началото на 1945 г. е създадена нелегална организация, наречена Отечествен блок, която си е поставила за задача да обедини всички партийни и младежки организации, забранени и обявени за „фашистки” от комунистическата партия. В справката се твърди, че „като столица на това движение се предвижда Варна. Но немалък център се очертава и Плевен”. Освен това в Горна Джумая е разкрита нелегална организация под наименованието Национален фронт, която има поделения и в други градове на страната, но нейният център не е открит. В София службите на Държавна сигурност се добират до ръководството на организацията Национален революционен фронт, също със създадени групи в редица градове и села в страната²⁶. А в Кърджали се формира нелегална организация от 21 членове с ръководител Иван Лазаров Иванов, която се подготвя да създаде през март 1945 г. въоръжена чета. Тя е разкрита чрез агент на Държавна сигурност²⁷. Подобна проява има в Перник и в други градове на страната.

В справките на службите на Държавна сигурност от декември 1944 г. и първите месеци на 1945 г. се изнасят твърде много данни

за формиращите се и разкрити нелегални организации и около 100 въоръжени групи. На 12 април 1945 г. министърът на вътрешните работи Антон Югов с тревога докладва, че навсякъде в страната се създават нелегални „фашистки организации”, а в Пирин и Рила вече има организирани групи от „шумци”. Според него техният брой „щял да се увеличи през пролетта и лятото”²⁸. Казаното от министъра се потвърждава. В доклад от 26 април 1945 г. ДС посочва, че са заловени 9 младежи от София и Перник, които са избягали въоръжени с два пистолета в Троянския Балкан³¹. А началникът на военното разузнаване генерал П. Вранчев в „Разузнавателно известие” от 26 октомври 1945 г. дава сведения за формирани горянски чети и групи в Кюстендилска, Карловска, Пловдивска, Неврокопска, Хасковска и др. околии на страната, общо 21 на брой със 128 души състав.

Кюстендилската чета. До началото на 1945 г. в Кюстендилска околия се създават 15 нелегални групи и организации. Само две от тях са в Кюстендил, а останалите са по селата. Тези организации стават и база за формиране през април 1945 г. на въоръжена група от 7 души. Командир на групата е Васил Иванов Златевски-Гебреето, член на ВМРО -Иван Михайлов. Месец след това командването на групата се поема от Иван Йорданов Лешников, майстор

шлосер в брикетната фабрика в Перник, нелегален от септември 1944 г., а преди това секретен сътрудник на Разузнавателния отдел при щаба на войската. Като помощник-командир на четата е определен Георги Стоичков Атанасов-Раковеца, а Богдан Димитров Ценков-Бончо е политически секретар, бивш полицаи. В състава на четата влизат и Никола Стефанов Зарев, бивш подофицер, изключен от РМС, Иван Георгиев Минчев, работник, безпартиен.

През пролетта на 1945 г. в Кюстендил се създава нелегална организация Тайна антиболшевишка национална организация – ТАНЮ. Тя се учредява по инициатива на Кирил Христов Ряпов, Милчо Димитров Борисов и Йордан Григоров Гоцев. За председател е избран Йордан Григоров, а за секретар – Милчо Борисов. Те влизат във връзка с четата и постоянно я подпомагат. Нещо повече, посочените по-горе трима инициатори за образуването на ТАНЮ, които преди това са минали в нелегалност, се присъединяват към четата. Последва ги още един член на организацията. Така през май 1945 г. четниците нарастват на 11 души и действат в триъгълника Кюстендил-Гюшево-Царево село.

Нелегалната организация ТАНЮ по своя състав е ученическа и обединява в редовете си бивши членове на националистическите организации в гр. Кюстендил –

СБНЛ „Ратник” и „Отец Паисий”. В началото тя провежда заседанията си в училищната сграда. Снабдява се с пишеща машина, отпечатва и разпространява позиви с антикомунистическо съдържание. Ръководството на организацията изпраща писмо до началника на милицията в Кюстендил, в което се казва, че „организацията ще отмъсти за всички деяния, извършени върху разплакания български народ”. А в позив, издаден от организацията, се казва: „Предатели на България, вие не само че предадохте Родината ни на болшевиките, но станахте и палачи на народа си. Часът на разплатата ще удари. Помнете това. Основният лозунг на организацията е „Смърт на ОФ. Да живее национална България”.

Кюстендилската чета се именува бригада „Д-р Г. М. Димитров” и достига 21 души. Тя си поставя за задача да води пропаганда срещу „комунистическата партия и да създава нелегални организации по селата”. Убеждава населението, „че правителството, дирижирано от комунистите с подкрепата на Москва”, ще падне и ще се създаде правителство, начело с Никола Петков, който от пролетта на 1945 г. се утвърждава като лидер на опозицията в страната. Освен това на населението се казва, че след оттеглянето на съветските окупационни войски комунистите не могат да удържат властта. Поради това трябвало да се

създават нелегални организации и въоръжени групи, които ще „задействат, когато условията станат благоприятни”. Четата е въоръжена с три автомата, две пушки със 700 патрона, три пистолета и няколко бомби. През първите месеци от съществуването на четата населението я подкрепя и тя печели привърженици с каузата си. Нейни ятаци са 52 души. Но след извършването на няколко репресивни акции тя загубва поддръжката на населението и то се отдръпва от нея. Става въпрос за това, че група от 10 четници под командването на командира на четата на път за Македония нападат младежки ремсов лагер в Осогова планина, местността Грамадите, и убиват четирима младежи, а преди това двама войници на поста на Кадиин мост. По-късно, пред съда, командирът на четата Лешников обяснява, че кучетата от лагера са го открили, ремсистите започнали да стрелят и се наложило да се сражават. Но не отрича, че са взели от лагера оръжие, дрехи и храна и са го напуснали строени, с марш, запели песента „От Дунав до Бялото море”, с възгласите „Да живее цар Симеон II”.

И през следващите месеци четата провежда тактика на индивидуален терор, като отстъпва от началните си позиции. Командирът на четата изпраща младежите Милчо Борисов и Йордан Григоров да убият началника на милицията в Кюстендил. Но още преди да

пристъпят към изпълнението на поставената им задача, са открити. И тогава службите на Държавна сигурност, като използват отдръпването на населението от четата, организират акция за нейното ликвидиране през септември 1945 г. В нея участват 42 души от моторизираната милиция от София, 60 войници от Кюстендилския полк и около 200 селяни. Блокадата продължава около четири дни, но четниците са открити и заловени главно по сведения на техни съмишленици и ятаци. Службите на Държавна сигурност подхождат твърде хитро и преди да започнат акцията за ликвидране на четата, задържат 360 души от града и околните села и спечелват с насилие „доброволни“ сътрудници сред тях.

Делото срещу четниците и техните ятаци се провежда на 26 и 27 април 1945 г. в Кюстендилския областен съд. Подсъдими са 63 души. На смърт чрез обесване са осъдени лицата Иван Йорданов Лешников, Васил Иванов Златевски, Богдан Димитров Ценков и Георги Стоичков Атанасов, а останалите – на различни срокове строг тъмничен затвор. Те всички отхвърлят пред съда дадените от тях показания при предварителното следствие, проведено от службите на Държавна сигурност. В обвинителния акт, съставен на основа на техните показания, се забелязва стремеж да се свърже създаването и дейността на четата

с лидера на опозицията Никола Петков. Но това завършва с неуспех, макар че някои от подсъдимите са принудени от следствените служби на ДС да напишат, че по нелегален път е изпратено писмо на Н. Петков и се очаквали неговите указания. Ето защо и в мотивите към делото се отбелязва: „Затова, че обясненията на подсъдимите, дадени на съдебното дирене, са в много насоки в противоречие с обясненията им, дадени в дознанията, съдът, съгласно чл. 362 от НС прочете последните. Още тук трябва да се изясни, че съдът, при разкриване на материалната истина ще се ползва най-вече от обясненията, дадени на съдебното дирене”.

Такъв е трагичният край на една от първите чети, създадена за борба срещу налагането на комунистическата тоталитарна система в България. Но това, че тя преминава към индивидуален терор, заличава същността ѝ като част от горянското движение.

Годечката чета. Данните за тази чета са оскъдни и авторът разполага само с един доклад на службите на Държавна сигурност, свързан с нея. В него е записано, че в началото на април 1947 г. група опозиционно настроени лица от Годечка околия, живущи в София, започват „да се събират и да обмислят създаването на нелегална въоръжена група, която да излезе в Балкана и да започне въоръжената борба против ОФ власт”. В нея участват

Тодор Димитров Филипов от с.
Несла, Годечко, Славейко
Борисов Славейков от същото
село, Лачо Йосифов Иванов от с.
Неделище, Годечко, Любен
Спасов Лепачев, аптекар, който
помага на групата да се снабди с
лекарства, и други – общо 9 души.
Горяните са въоръжени с един
шмайзер, три пушки, пистолет,
бомби, патрони, ножове и
бинокъл. Те отиват в Балкана на
20 юли 1947 г., но месец след това
са разкрити, заловени и предадени
на съд.

Според сведенията на службите
на Държавна сигурност
ръководителят на четата Тодор
Димитров Филипов се опитва да
се свърже с политическата мисия
на САЩ в София, но не успява.
Освен това той редовно посещава
редакцията на в. „Народно
земеделско знаме” на БЗНС (нп) и
даже съобщава на Н. Петков, че
създава въоръжена чета. Н. Пет-
ков му отговаря: „По-добре е да
изчакаме под натиска на Англия и
САЩ да вземем властта”.

Въоръжената група в
Ботевградския балкан. През
есента на 1947 г. се формира
нелегална организация по
инициатива на Стойчо Христов
Караджов от с. Стъргел,
Пирдопско, който е в нелегалност
от началото на годината. С него се
свързва поручик Никола Мойсеев
Кацаров от поделение 1600 при
МНО. Той привлича към
организацията и брат си, о.з.
поручик Цветко Мойсеев
Кацаров, както и о.з. капитан

Иван Георгиев Диловски, поручик
Ганчо Ганчев, поручик Петко
Емануилов, поручик Кирил
Ангелов, ковчезника в МНО
Борис Харалампиев Петрунов и
др. На 30 май 1948 г. в местността
Клисура, Ботевградския балкан,
се провежда първото събрание на
организацията, като се решава да
се привлекат нови членове и в
най-скоро време да се създаде
въоръжена чета. И наистина
нелегалната организация достига
24 членове и се снабдява с един
шмайзер, една карабина, два
пистолета и две бомби. Няколко
дни след първото си събрание
организацията е разкрита и
нейните членове – арестувани от
службите на Държавна
сигурност. Делото се гледа от 11
до 24 януари 1949 г. от
Софийския областен съд с
подсъдими 21 души. На смърт
чрез обесване са осъдени Никола
Мойсеев Кацаров, брат му Цветко
Мойсеев, Димитър Иванов
Георгиев и Иван Георгиев
Диловски (в неизвестност).
Останалите подсъдими получават
различни срокове строг тъмничен
затвор. Смъртните присъди са
изпълнени на 7 август 1949 г. в
Софийския централен затвор.

Светиврачката чета. Кое е
основното предизвикателство за
създаване на тази горянска чета?
По указание на Москва започва да
се обсъжда въпросът за
присъединяване на Пиринския
край и формиране на федерация
между България и Югославия. И
разбира се, ЦК на българската ко-
мунистическа партия старателно

се заема да провежда политика на „македонизация” на населението в този район на страната. В разговор с Георги Димитров от 5 до 7 юни 1946 г. в Москва Сталин дори изисква ускоряване на този процес и проявяване на твърдост при неговото провеждане.

В началото на 1947 г. Герасим Тодоров Николов от с. Влахи (родното място на Яне Сандански), Светиврачка околия, замисля да създаде масово съпротивително движение в Пиринския край с център Светиврачка околия. В първите дни на май с.г. Герасим и още двама негови съидейници минават в нелегалност и се установяват около връх Вихрен, близо до езерата. Тяхната основна цел е да формират горянска чета с широка база от ятаци, която да работи сред населението за защита на българщината против „Титовска Македония”.

Герасим Тодоров произхожда от род на комити. Баща му Тодор Николов е четник от четата на Яне Сандански, а след 1912 г. е учител и кмет на с. Влахи. Брат му Захари Тодоров е бил районен войвода, привърженик на ВМРО – Иван Михайлов. Г. Тодоров е касиер на местната потребителна кооперация, женен е и има трима синове – Йордан, Кирил и Владимир, и дъщеря Василка. Службите на Държавна сигурност го характеризират като „буен и смел човек”. През лятото на 1947 г. горянската чета нараства на 14 души. Нейна-

та организационна структура следва традициите на ВМРО – Иван Михайлов: Герасим Тодоров – войвода, Андрей Александров – помощник-войвода, Петър Гърков – секретар, Димитър Павлов – санитар, Кирил Бенгюзов и Тодор Секулов – отделонни командири. За да се създаде организирана яташка база, през март 1947 г. в дома на Солун Георгиев Ташев се провежда съвещание, на което присъстват най-верните помагачи на четата. На него Герасим Тодоров предлага да се образува нелегална организация със своя структура и ръководство, която трябва да осигурява горяните с храна, дрехи и оръжие, да защитава селяните от беззаконията на комунистическата власт, да разузнава намеренията на милицията и да набира нови четници. За ръководител на организацията е избран Солун Георгиев Ташев, войвода – Лазар Евтимов Цирков, помощник-войвода Иван Танчев Шатов, секретар Йордан Христов Ангелов, подсекретар Иван Андреев Бояджиев, куриери Лазар Георгиев Дафев, Георги Самарджиев, Веселин Чаушев, Тодор Секулев, Йордан Герасимов и Борис Угренов. Отново се потвърждава, че програмната задача на четата и нелегалните организации е създаването на Автономна Македония под покровителството на Англия и САЩ. Увереността в изпълнението на тази програма е голяма – не само у Герасим Тодоров, но и у всички четници и членове на нелегалните

организации. Четникът Петър Гърков казва: „Пирин планина отново ще запее своята хайдушка песен”. Ето защо Г. Тодоров, чрез установените си връзки в София, търси начин да се свърже с английското и американското дипломатическо представителство и да изпрати представител в Гърция⁴².

Второто съвещание Герасим Тодоров провежда на 10 юли 1947 г. в махала Дребако. На него четата се именува Пирински отряд и по непълни данни е в състав от 25-30 горяни. Взема се решение за увеличаване броя на четата и осигуряване на нейната прехрана и въоръжаването и.

Дотогава службите на Държавна сигурност не предприемат сериозни действия срещу четата, но старателно събират сведения за нейния състав, движение и връзка с ятаците. Службите на Държавна сигурност предлагат на Герасим Тодоров „да се откаже” и да се „прибере в селото”, за което няма да му се търси отговорност. Той отказва и тогава Държавна сигурност решава да внедри агента Димитър Паров със задача да убие войводата Г. Тодоров. Но е разкрит и съгласно положената клетва от четниците е наказан със смърт. Броят на четниците продължава да нараства и те се ползват с доверието и подкрепата на населението. Герасим Тодоров успява да създаде нелегални организации в селата Градево, Брежане, Сенокос, Мечкул, Гара Пирин, Градешница, Ощава, Влахи, Белица, Плоски и др.

Неговият авторитет бързо нараства в Пиринския край. Това тревожи Министерството на вътрешните работи. То прави активна разработка под кодовото наименование „Елен” за ликвидиране на четата и нелегалните организации. По селата се създава мрежа от агенти: с. Влахи – 4 души, с. Джигурово – 1, с. Белица – 1, с. Градище – 3, Гара Пирин – 3, с. Сенокос – 7, с. Арнаутовска махала – 1, с. Декова махала – 1, и др., общо 29 лица.

Не е известна точната дата, но може да се предполага, че през юли 1947 г. Герасим Тодоров изпраща писмо до „Влахински комунисти”. Съдържанието му ще разкрие директно на читателя какви са разбиранията на командира на горяните за тактиката и целите на борбата. В него е написано: „Ако напуснах семейство, роднини, приятели, родно село, скитайки се немили-недраги по Балкана, гладувайки и мизерувайки, само и само да спася живота си от някои кръвопочни личности, които явно подклаждани от наши изроди, то още не значи, че съм с намерения да тероризирам, убивам, изнасилвам, та вие почнахте да безчинствате и тормозите по най-различни, простени и непростени начини съвсем невинното ми семейство... Аз не съм напуснал като разбойник, а като недоволен от начина Ви на управление, като благодарение на такива като Вас далеч надминава фашисткия режим...Но винаги съм очаквал да

видя докъде ще стигнат Вашите
произволи, обаче вашата няма
край и аз не мошенича като Вас, а
кавалерски заявявам, че вече
милост не раздавам, с каквато
мярка мерите, с такава ще Ви
меря, т.е. на семейството ли
посегнете, със семейства ще се
справям... Търсете ме по къщи,
плевни и колиби, ще ме намерите.
Млада невеста на пазар се не води
и комита в сграда не стои – с хора
се среща, но не им гостува”.

Зимата на 1947-1948 г. преминава
в укрепване на яташкия апарат и
увеличаване броя на горяните.
Провежда се военно обучение на
четниците, ръководено от о.з.
полковник Стойне Бачийски и о.з.
подполковник Димитър
Кузманов. Но още през февруари
1948 г. започва усилена
подготовка на органите на
милицията за организиране на
блокада и ликвидиране на четата.
След като получава сведения за
това от ятаците, командването на
четата решава на 13 март 1948 г.,
с оглед на своето съхранение, да
се раздели на две групи. Първата,
под командването на Герасим
Тодоров, е от 16 горяни, която
отива да се настани у свои ятаци в
махала Дребакко. Втората група от
11 горяни с командир Кирил
Бенгюзов се отправя към с. Горна
Градешница с цел да го блокира и
да се снабди с оръжие. Но акцията
не се провежда поради това, че
през нощта на 14 март 1948 г.
милицията започва обсада на
района на придвижване на
горянската чета. Няколко дни
преди това е арестувана „по-

голяма част от ятаците, от които са събрани ценни сведения”. Освен това Държавна сигурност раздвижва целия си агентурно-информационен апарат. Особено ценни сведения тя получава от секретните сътрудници с кодово наименование Рила и Роза. Службите на ДС се оплакват и от своя секретен сътрудник Найдено Михайлов Иванов, брат на горянина Асен Михайлов Иванов, който изненадващо за тях се присъединява към четата. За секретен сътрудник е завербуван и Йордан Христов Ангелов, учител в с. Влахи, „служил повече на бандите, отколкото на властта”.

В архива на Министерството на вътрешните работи е запазен подробен доклад до министъра за създаването, дейността и ликвидирането на четата на Герасим Тодоров. Същият доклад е изпратен на министър-председателя и лидер на комунистическата партия Георги Димитров по негово искане, за да се запознае с положението в Пиринския край. Ето и съдържанието му:

„Строго поверително До другаря
Министър на вътрешните работи
ТУК
ДОКЛАД

За организирането, провеждането и приключването на акцията по ликвидирането на разбойническата банда „Герасим Тодоров” в Св. Врачка околия. На 14 март т.г. бяхме натоварени

от др. Пом. министър Руси Христов с ръководството на акцията по ликвидиране на бандата „Герасим Тодоров”, подвизаваща се в Св. Врачка околия. Преди започването на операцията разполагаме със следните Предварителни данни:

В Св. Врачка околия, в района, ограничаващ се между гара Пирин, Долна Градешница, Плоски, Горско стопанство „Синалища”, Клетите, Езерец, Сенокос, Брежани, р. Струма, гара Пирин, върлуваше разбойническата банда от около 24-25 човека. Бандата се е формирала в периода от м. април 1947 г. до м. март 1948 г. Организатор и водач на бандата бил Герасим Тодоров Николов, жител на с. Влахи, Св. Врачко. Същият е минал в нелегалност на 11 април 1947 г. Дотогава е бил магазинер на кооперацията в с. Влахи и като такъв за извършена кражба е бил потърсен от милицията, по който повод се е укрил. Същият е известен като бивш активен деец на ВМРО – Иван Михайлов и голям побойник. През 1941 г. е бил горски стражар в Беломорието, където се е проявил с тероризиране на населението. След 9 септември 1944 г. е станал активен член на „Звено” и там е водил противоотечественофронтовска дейност. Същият е зет на Асен Бояджиев, околийски организатор на „Звено” в Св. Врач, и е близък на покойния Иван Харизанов.

За останалите бандити знаехме, че в по-голямата си част произхождат от местното население, главно членове на „Звено” и БЗНС и че повечето от тях са бивши членове на ВМРО – Ив. Михайлов. Имахме сведение, че между тях се намират двама неизвестни офицери и адвокатът Любомир Стамболийски от гр. Дупница, осъден от народния съд и беглец от затвора.

Бандата, до периода на започване на акцията, е успяла да си създаде добри връзки и ятаци почти във всички села, като някои от тези ятаци и връзки ни бяха известни. По-голяма част от ятаците са вербувани из бившите михайловисти, а сега членове на „Звено”.

До акцията за ликвидиране на бандата нас ни бяха известни следните нейни по-важни прояви: отвличане и нанасяне тежки побоища на членове на РП (к) и други прогресивни членове, които не са им били в услуга, забранявало се със заплашване да се посещават партийните събрания, унищожавали са се архиви на местните партийни организации и други акции срещу работническата партия, задължавали са учителите чрез заплахи и побоища да учат децата на молитви и да говорят против Отечествения фронт, нанасяли са побоища на учители македонци, като водачът на бандата Герасим е подчертавал, че „Титова Македония не искат”. Паралелно с това са водили злостна пропаганда против Отечествения

фронт, Работническата партия и Съветския съюз, като са разпространявали слухове, че е предстояща война между Англия и Русия.

С тази си дейност и по причини, които ще изтъкна по-долу, бандата е успяла да си създаде значително широка база сред населението в този край. Селяните били изплашени и не смеели да донесат нищо на властта за нейното движение и прояви. Духът на реакционно настроените елементи е бил повдигнат, а ятаците и привържениците на бандите били готови да се включат в бандата при каквато и да било опасност от страна на властта. Организация и провеждане на акцията.

Въз основа на горните данни и на всички материали от милицията и Държавна сигурност в Горна Джумая бил изработен първоначален план на действие. Планът бил изработен по указания на Директора на народната милиция др. генерал Благой Пенев и гл. инспектор, ръководител на ДС, др. Каприелов, като в изработването му взеха участие др. Капитанов – Началник криминална милиция, полковник Рачев – Г. Джумайски секторен началник, др. Никола Трифонов – началник ДС – Г. Джумая, и помощниците му инспектор Давидов, Миланов и Кюлюмов.

Формиран бе щаб за ръководство на акцията в състав: за ръководител Капитанов и помощници: Рачев, Трифонов, Давидов. Разполагахме с 450 бойни милиционери и резервна милиция. Първоначалният план се свеждаше до следното: Блокиране през нощта срещу 15 март т. г. целия район със задача да се устроят засади по всички пътища и пътеки и не се допусне на бандитите да излизат извън блокирания район или ако се натъкнат на засада, да бъдат унищожени.

Установяване милиционерски комендантства почти във всички населени места в района едновременно с блокадата със задача да се проведе такъв режим на населението, че да не се позволи абсолютно никакво движение на хора и добитък извън селата и да не се позволи на бандитите, които са извън селищата, да се свържат с населението и получат храна или подслон.

Пускаме 4 значителни групи от милицията от различни посоки кръстосано в блокирания район със задача да претърсят всички селища и най-вероятните за укриване местности.

Предварително мобилизиране на наличната агентура и поставяне задача на същите във връзка с издирване на бандитите.

Набелязване на известните ятаци, които трябваше да бъдат задържани при самото започване

на акцията.

Разясняване на милиционерите какво трябва да бъде държанието им към населението.

7. Щабът за ръководство на акцията се установи в с. Влахи като център на района и главен пункт, дето бандата има най-много ятаци и помагачи.

Акцията протича както следва:

На 15 март сутринта всички наши части заеха определените им места и започнаха арести на набелязаните ятаци и изпълнение на другите им задачи. Към 10 часа сутринта наша претърсвателна рота се натъква на основно ядро на бандата, състояща се от 16 човека, в 3 къщи на махала Дребако в землището на община Ощава. Групата, при която е бил и водачът на бандата Герасим Тодоров, не е била напълно обградена и е успяла да се оттегли с лека престрелка към Червената скала, високо в планината в посока Ел-Тепе. При преследването на това ядро на бандата не можахме да хванем или унищожим нито един бандит поради това, че времето беше много лошо, гъста мъгла и виелица, което даде възможност на бандитите невидимо да се изплъзнат. Освен това нашата рота не проявява достатъчно упоритост при преследването на бандитите и не можа да се справи с трудностите на терена и времето. При изтеглянето си групата се разпръсна на малки групи.

От набелязаните за арест ятаци 8 от тях успяха да се прикрият. Ние

разполагахме с безспорни данни, че същите са тясно свързани с бандата и имат нареждане от нея в случай на блокада да се укрият, да потърсят връзка със същата и в никой случай да не се предават на милицията. И тях причислихме в списъка на бандитите. При бързия усилен разпит на задържаните ятаци установихме почти всички важни ятаци и помагачи на бандата в района. Получиха се също данни, които уличаваха двама агенти в двойничество и предателство. Някои от установените ятаци вербувахме за агенти, на други извършихме провербовка, а трети в по-голяма част задържахме.

Още в първите дни на акцията направихме усилия да привлечем в помощ за издирване на бандата и местното население. Направихме по места събрания, на които беше разобличена вражеската дейност на бандата и изтъкната нуждата от нейното унищожаване. На първо време можахме да привлечем главно комунистите и онова население, което беше физически пострадало от бандата.

През дните 15, 16 и 17 март успяхме да заловим всички укрили се ятаци, без да им дадем възможност да се свържат с бандата. При претърсване на 16 март бе заловен в с. Брежане Босил Станчев Стойчев, касиер на БЗНС – Н. Петков в гр. Дупница, нелегален от м. септември 1947 г., на път да се свърже с бандата. На 17 март бе заловен от нашата засада

бандитът Кирил Тодоров Солунов, а на 20 март по получени агентурни сведения, че в с. Влахи се укриват откъснали се бандити, бе проведена цялостна блокада и претърсване на селото, като бяха заловени о.з. полковник Стойне Цветков Бачийски, Илия Андреев Бояджиев, Йордан Г. Тодоров и Китан Михов Иванов.

Това вече ни позволи да отгатнем поименно състава на бандата, ятаците ѝ, създадените от нея организации по селата, групичките, на които са се разпръснали след акцията, посоката на тяхното движение и начина на укриване на отделните групички.

Установи се, че двамата неизвестни офицери, за които имахме сведения, че са в бандата, са о.з. полковник Стойне Цветков Бачийски и о.з. подполковник Димитър Кузманов Цветков. Същите са включени в бандата на 8 март т.г., като са се свързали със същата посредством нарочен канал до София.

Установихме, че бандата е имала следното движение: на 7 март т.г. същата е брояла 14 човека, които са били добре въоръжени с пушки, пистолети и бомби. С приближаване на пролетта и затопляне на времето е започнала агитация със своите ятаци и приятели за минаване в нелегалност а същевременно бандите са предприели усилено претърсване на няколко къщи по селата за снабдяване с оръжие. Започват да създават по селата организации по типа на ВМРО –

Иван Михайлов с ръководители войводи и секретари, които организации имали за задача да проверят сигурността на всички свои хора, да следят поведението на комунистите и други отечественофронтовци и донасят за тях, за да бъдат наказани, да събират помощи и пари в натура, а също така да събират сведения за движението на милицията при блокада, засади и пр., като своевременно уведомяват бандитите чрез специални куриери. Тези организации са били основната база за бандитите. Такива организации установихме, че са създадени в селата Влахи, Сенокос, а вероятно и на много други места, нещо, което сега се потвърждава от следствието. В едно писмо, заловено впоследствие във водача на бандата Герасим Тодоров, става дума за създадени такива организации в почти всички селища на района. В процеса на предварителното следствие установихме, че при блокада или други сериозни действия на милицията всички ятаци и привърженици на бандата е трябвало да минат в нелегалност, като тия, които не сторят това, щели да се считат за предатели. При особена опасност бандата трябвало да се разпръсне на малки групи и улесни укриването си, за което местността е действително подходяща. Тактиката на укриването им е била да се прехвърлят от едно място на друго, все в района, без да се укриват в планината, като се използват за прикритие главно

плевните, кошарите и много разпокъсаните къщи в местността.

От 7 до 14 март бандата се е увеличила още с 13 човека, главно техни бивши ятаци, като към нея са се присъединили и двама офицери от София. Така увеличена, бандата се оказала с недостатъчно оръжие. Тя наброявала вече 27 човека с 15-16 пушки, 10 пистолета, 8 бомби и 3 бинокъла. По тия причини на 13 март вечерта, в навечерието на нашата акция, те се разделят на две групи. Едната група от 11 бандити под водачеството на Кирил Бенгюзов получава задача да отиде в с. Горна Градешница, да блокира селото и направи претърсване за оръжие, а другата половина от бандата – група от 16 човека, е слязла в махала Дребако, за да организира Заговезни. Тази именно втора група попада на първата наша засада и тя успява да се оттегли и разпръсне. След като получихме всички тези сведения, на 22 март извършихме едновременно блокада и претърсване на всички села и кошари. Обърна се особено внимание на засадите и поставяне на секретни постове, като се поставиха под наблюдение пътищата за селата и крайните къщи, откъдето бандитите най-лесно биха се снабдили с храна, понеже имахме сведения, че не разполагат с никакви запаси от храна. По същото време открихме трите им скривалища високо в планината. Едно голямо, побиращо около 50 души, в което се намираха само съдове и дрехи,

второто празно, а третото пълно с картофи. Бандитите не направиха никакъв опит да се укрят там. Основният метод на нашата работа остана агентурният и привличането на населението на наша страна. За тази цел бе изградена агентурна мрежа за всички селища и махали и бяха свикани събрания по селата с помощта на партийните органи. На събранията се обеща, че ако някой бандит се предаде доброволно, животът му ще бъде гарантиран и че съдът ще погледне на него снизходително. В почти всички села се създадоха инициативни комитети начело с кметовете, свещениците, а даже и близките на бандитите, които комитети по своя инициатива започнаха претърсвания и предаване на бандитите, като ние им давахме сведения.

Особено добри резултати даде маршрутната агентура, която бе използвана най-широко. Изпращахме маршрутници от едно място на друго за проучване, събиране сведения и влизане във връзка с ятаците и бандитите. В нощните засади бяха привлечени и местни хора на властта, които същевременно бяха използвани и за водачи. Редом с агентурната работа и привличането на населението да участва в издирването и ликвидирането на бандитите непрекъснато и последователно вземахме следните мерки: Блокираха се целият район или отделни местности, според случая.

Устройваха се непрекъснато засади по всички места, дето имаше вероятност да преминат или се появяват бандити. През време на акцията повече от 15 засади излязоха сполучливи.

Поддържане такъв режим за населението, който не даде възможност на бандитите да се снабдяват с храна, и голяма част от тях се предадоха доброволно от глад.

Непрекъснато уточнявахме местонахождението на разпокъсаните групи и отделните бандити и бързо придвижвахме, главно нощем, нашите части.

Постоянно прегрупирахме нашите сили в зависимост от това къде се явяваха повече от укриващите се бандити.

Общи претърсвания на местности се оказаха безрезултатни в смисъл, че бандитите не заловихме, обаче тия претърсвания внесоха паника в бандитите и същите не смееха да се покажат, за да търсят храна, а това не им позволи да излязат извън района и ги принуди да гладуват.

Същевременно обградихме агентурно района на акцията, а също така и на по-далечни разстояния по вероятните пътища за изтегляне на бандитите поставихме засади, които останаха по местата си до края на акцията.

Осигурихме на милиционерите редовно и доволно снабдяване.

Всички тия мерки в края дадоха резултати. В разстояние на 10-ина дни по-голяма част от бандитите

бяха заловени, а други се предадоха доброволно. На 31 март беше открит и понеже оказа съпротива, бе убит водачът на бандата Герасим Тодоров. Това оказа значително въздействие върху населението и ятаците и агентите, които се окуражиха още повече и активизираха дейността си в наша помощ. В три-четири дни след това бяха издирени и заловени и останалите бандити.

Така акцията завърши на 4 април т.г. със следните резултати: бандата на Герасим Тодоров, състояща се от 27 бандити първоначално, присъединили се към нея на 15 март 2 бандити и минали в нелегалност и опитали се да се включат в бандата 9 бандити, всичко 38 бандити плюс действащите отделно около с. Плоски бандитите Никола и Иван Райчеви, или всичко 40 бандити, беше напълно ликвидирана. Шест бандити са убити при оказана съпротива на милицията, живи заловени 30 бандити и останаха незаловени 4 души, за които получихме положителни агентурни сведения, че са се измъкнали от нашето обкръжение. Трима от тях, а именно о.з. полковник Кузманов и Георги и Смилян Гарчо-ви, са преминали планината по посока Неврокоп с цел да избягат в Гърция, а Димитър Павлов от Дупница се оказа положително, че е извън района на акцията и най-вероятно да се укрива в Дупнишка околия. Относно бандита Димитър Паров, за когото имахме сведения, че се

числи в бандата, се оказа, че е убит от самите бандити през м. февруари т.г. заради това, че не е успял да изпълни заповед да убие кмет на гара Пирин, са го заподозрели като човек на властта, в което са били заблудени. Убийството е извършено от водача на бандата Герасим Тодоров в присъствието на други 5 бандити. Трупът бе намерен и вдигнат в присъствието на прокуратурата и местното население и предаден на близките му.

От събраните данни по време на акцията за ликвидиране на бандата, от проучванията, които направихме, впечатленията, които придобихме, и резултатите от цялата акция ние си направихме следните заключения:

Разбойническата банда върлува в такъв район, който действително се оказва удобен за такава проява. Близостта с южната граница, планинският терен са окуражили реакционните елементи. Такова окуражаване и вероятно образуване на нова банда е напълно допустимо и за в бъдеще. Политическото минало на този край също така способства за създаване на бандата. По тия места на времето са върлували бандите на ВМРО и немалко от техните привърженици са останали непокътнати и досега. Неслучайно част от бандитите, а особено ятаците, са стари михайловисти и активни сътрудници на ВМРО.

Крайно лошото икономическо

положение на населението също така е улеснило формирането на бандата. Населението е крайно бедно и никой не му е създал поне перспективи за едно по-друго бъдеще. По тия причини то лесно се е поддало на обещанията, които са му давани от бандата за златна помощ от чужди държави.

Чинovníците в този край – кметове, бирници, магазинери, горски милиционери и др. – са се корумпирали. Повечето от тях са неблагонадеждни, стари грешници и са се маскирали главно в „Звено” и БЗНС...

Констатирахме, че населението политически е изоставено.

Отечественият фронт и нашата партия (в околията) не са положили никакви грижи за правилното политическо ориентиране на населението, за неговото привличане към делото на Отечествения фронт. Досега почти не са отишли отговорни политически хора, които да организират здрави политически организации, да обединяват прогресивните хора от населението и да изолират реакционните елементи. Ние сварихме почти всички партийни организации разпуснати.

Организацията на „Звено” и БЗНС са провеждали противонародна дейност. Такава вражеска политика са провеждали и по-далечни връзки на „Звено” и БЗНС.

Ние смятаме, че акцията по ликвидиране на бандата започна късно. Нейното ликвидиране е било възможно много преди това,

когато е била малобройна, когато базата ѝ сред населението е била много по-слаба...

София, 8 април 1948 г.

Оперативен щаб: 1. Д. Капитанов
Рачев
Трифонов”48.

При блокадата на района четата се разкъсва на малки групи, които непрекъснато са в движение. И това е било предварително решено, за да могат по-лесно да се укрият и да се измъкнат от обръча на милицията. Герасим Тодоров, Илия Чопев „вземат посока към връх Баба и лесничейството „Синаница”. При връх Мощиш, около връх Баба, се разделят, като Илия Чопев взема посока към м. Дребако, където е заловен на 17 март, а Герасим Тодоров отива към м. Черно Габере. На 21 март 1948 г. началникът на отдел I на ДС докладва на министъра: „... полагат се усилия за издирването на Герасим Тодоров, о.з. подполковника (Стойне Цветков Бачийски – б.а.) и Метко Дупничанина, към които са насочени най-добрите агенти”. На 30 март войводата Герасим Тодоров възпламенява бомба и преди бомбата да избухне, се самоубива с изстрел от пушката си. От избухването на бомбата тялото му е разкъсано на няколко части. Органите на милицията поставят в едно одеяло частите от тялото на Герасим Тодоров. Първо го излагат на показ в с. Влахи, а после на площада на Гара Пирин. На същия площад и по

същото време милицията организира митинг и хоро с музика по случай разгрома на четата на „бандитите”.
Позволяват само на майката на Герасим – Мария, да види мъртвия си син и тя му измива лицето, но не ѝ предават тялото. Гробът на Герасим Тодоров и досега не е открит.

Арестувани са помагачи и членове на нелегални организации, общо 136 души. Справката на ДС за горяните към 5 април 1948 г. е следната: заловени 30, убити 6, в неизвестност 1, освободени 4, или всичко 41 лица. Освободените четирима, предали се доброволно, са поставени на разработка за спечелването им като агенти на Държавна сигурност. От заловените четници и арестуваните помагачи Държавна сигурност успява чрез заплахи и обещание, че ще им пожали живота, да вербува за агенти 27 души. Твърде значителна помощ в последните дни на разгрома на четата оказват братята Кирил и Ангел Бенгюзови.

Горноджумайският областен съд призовава като обвиняеми 77 четници, ятаци и помагачи на четата⁵¹. От тях 20 лица са членове на комунистическата партия⁵². Съдът е призовал към делото само 17 свидетели, съгласувани с органите на Държавна сигурност. В обвинителния акт са включени участниците във въоръжената група на Йордан Райчев, състо-

яща се от 5 души, която е действала в землището на с. Пlosки, въпреки че между въоръжената група на Йордан Райчев и тази на Герасим Тодоров не се постига съгласие за общи действия или обединение. На 25 юни 1948 г. съдът произнася следните присъди: на смърт се осъждат 12 души, на доживотен затвор – 15, на 15 г. – 13, на 12 г. – 6, на 7 г. – 10, и др.53.

Светиврачката чета има важно значение в годините, когато горян-ското движение придобива масов характер. Дейността ѝ е насочена към защита на интересите на населението. Но на първо място четата и нелегалните организации извеждат защитата на българщината, обявявайки се против налагането на титовската културна автономия в Пиринска Македония. С основание инспекторът към Държавна сигурност К. Кюлюмов, активен участник в разкриването и разгрома на четата, с тревога посочва: „През 1947-1948 г. бандата на Герасим Тодоров държеше територията на бивша Санданска (Светиврачка) околия, голяма част от селата в този край, прехвърляше част от Разложко, дори стигаше до Гоцеделчевско -оттатък през Пирин и част от бившата Горноджумайска околия. Това беше не само най-голямата банда в България, но и най-опасната поради това, че тя контролираше територията, в която почти беше ликвидирана народната власт”53”3.

Асеновградската чета. На 27 август 1947 г. в м. Имерет дере, край Смолян, по инициатива на Ангел Стефанов Иванов се създава нелегална организация за борба срещу комунистическата диктатура под наименованието „Национален християнски кръст”. В учредяването участват Димитър Сотиров Примов, Костадин Кръстев Ангелов, Петър Иванов Семерджиев, Петко Калевски, Керим Панджилов, Борис Ст. Славов и Ячо (Иван) Калеев. А на второто заседание на 14 ноември с.г. в чифлика на Ангел Стефанов Иванов край Асеновград, на което присъстват 10 души, е избран щаб на организацията. За водач на организацията е определен Ангел Стефанов. Той е завършил френския колеж в Пловдив и Свободния университет в София, специалност икономика. Получава офицерско звание подпоручик в Школата за запасни офицери. През 1945 г. е мобилизиран като представител на Главното интендантство в Пловдив във Втори резервен интендантски склад. След като апартаментът му в София на ул. „Криволак” № 13 е засегнат от бомбардировките през 1943 г., се премества в Асеновград. Тук Ангел Стефанов закупува земя и създава модерен за тогавашното време чифлик.

Другите членове на щаба на организацията се разпределят по длъжности така: Димитър Атанасов Захаров, началник-щаб, Петър Ив. Семерджиев, адютант,

негов помощник Димитър
Примов, началник-прехраната
Атанас Праматаров, началник-
превоза Константин Кръстев и
началници на разузнаването
Петко Томов Калевски, Ячо
Калеев, Керим Асенов
Панджилов. Приети са три точки,
за които ще се бори организа-
цията: въоръжена борба против
Отечествения фронт, премахване
на комунизма и свобода, правда и
истина.

На същото събрание се приема и
правилник на организацията. Спо-
ред него всеки приет член на
нелегалната организация
„Национален християнски кръст”
полага клетва пред знаме,
пистолет, кама и кръст. За
изменниците на клетвата се
предвижда смъртно наказание.
Събранието взема решение да се
започне незабавно изграждане на
нелегални организации в
Асеновградска околия и
подготовка за въоръжена борба.
Обсъжда се формирането на две
чети под наименованието Четата
на смъртта и Хвърковатата чета.

За няколко месеца се образуват
нелегални организации в селата
Бояница, Куклен, Мулдава,
Тополово, Долнислав и др. в
Асеновградска, а така също и в
Първомайска околия в селата
Леново, Дебър, Попово и Извор.
Създават се организации и в
някои села на Пловдивска и
Хасковска околия. Ръководителят
на организацията Ангел Стефанов
успява да установи връзка с
офицери от Пловдив и

опозиционно настроени лица в София. Общият брой на членовете на организацията е над 300 души. По социален състав те са предимно средни и бедни селяни, служители, запасни офицери, а по политическа принадлежност – легионери, никола-петковисти, безпартийни и даже членове на отечественофронтовските партии и комунистическата партия. Борис Апостолов например, един от главните ятаци на четата, е бил партиен секретар на комунистическата организация в с. Скобелово, Пловдивско. Това се потвърждава и от справка на ДС. Според нея членовете на комунистическата партия в нелегалната организация са 20 души, на БЗНС-ОФ – 26, на РМС – 4, на ЗМС – 8, на РС ДП – 10, на Народния съюз „Звено” – 7 души. От опозиционните партии: БЗНС „Н. Петков” – 43, ЗМС-Сърбински – 13, легионери – 8, цанковисти – 1, и безпартийни 72 души⁵⁷. Така че твърденията на ДС, че Асеновградската нелегална организация се състои от фашисти, не отговаря на историческата истина.

В края на декември 1947 г. в планинското имение на Ячо Калеев се формира първата чета в състав: Никола Илиев Георгиев от Пловдив, Борислав Тодоров Славов от Асеновград, Вълчо Начев Вълчев от с. Кърджалово, Първомайско, Тоню Ангелов Петев от същото село, Костадин Николов Игнатов, Иван Александров Иванов, Юрдан

Апостолов Веселинов, Георги
Първанов Гошев, всички от с.
Куклен, Асеновградско. За ко-
мандир на четата е избран Никола
Илиев Георгиев, запасен офицер,
изпратен за тази цел от
легионерските среди в Пловдив, с
които организацията
„Национален християнски кръст”
има постоянни връзки. Четата се
установява край с. Добралък,
Асеновградско, но от началото на
януари 1948 г. се премества в
района на с. Кормисош,
Асеновградско.

Месец след създаването на
нелегалната организация
„Национален християнски кръст”
в щаба ѝ възникват разногласия.
Членът на щаба Димитър
Сотиров Примов обвинява водача
на организацията Ангел Стефанов
Иванов, „че не върши нищо”.
Спорът между двамата е твърде
принципен, тъй като се отнася за
тактиката на нелегалната
организация и четата. Ангел
Стефанов отстоява разбирането
си, че организацията и
въоръжената чета трябва да се
разширяват и укрепват, без да се
предприемат акции с
индивидуален терор, да се работи
сред населението и да се изчака
идването на външна помощ, т.е.
войната между САЩ и Съветския
съюз. Димитър Примов настоява
незабавно да започнат
наказателни акции срещу
милицията и партийните дейци,
както и саботажни действия.
Тактика, която Ангел Стефанов
не приема, смятайки, че тя ще
доведе до ликвидиране на четата и

репресии спрямо населението. Но Димитър Примов не се съгласява и в края на ноември 1947 г. провежда събрание край манастира „Св. Илия”, Асеновградско, като формира от свои привърженици нов щаб, пак от името на същата нелегална организация. Водач на новия щаб става Димитър Примов, изключен като член на БКП, а след това член на БЗНС (н.п.). С подкрепата на Димитър Атанасов Захаров той формира нова чета в района на с. Мостово, Асеновградско, с командир Христо Янчев Бу-зов. В нея влизат Петър Георгиев Батинков, Борис Юрданов Аргиров, Борис Янков Костадинов, Атанас Николов Пинтиев, Стефан Иванов Вълков, Гурко Иванов Арабаджиев, всички от Асеновград, Слави Павлов Кацаров, Георги Иванов Гавазов, Юрдан Колев Георгиев, Байрям Исмаилов Асанов от с. Дебър, Първомайско, Боню Христов Киряков, Никола Василев Дюл-геров, Иван Янков Костадинов от с. Тополово, Асеновградско.

Командирът на четата Христо Янчев Бузов е завършил Втора мъжка гимназия в Пловдив, а след това и Школа за запасни офицери със звание подпоручик. По време на войната е служил в Беломорието и не е членувал в политическа организация, а е представител на българското патриотично офицерство. Застрашен от арестуване в началото на 1947 г., Бузов минава в нелегалност. След формирането на новата чета

в Асеновградско Димитър Примов му предлага да стане неин командир.

От документите, с които авторът разполага, не става ясно защо при такова различие в тактиката двете чети решават да се обединят. Това става на 12 януари 1948 г. при среща в дома на ятака Герман Кабанов, пазач на мина „Сребрица”, намираща се между с. Кормисош и Мостово. За командир на четата се утвърждава Христо Янчев Бузов, а за заместник-командир Никола Илиев Георгиев. След обединението четата се установява на лагер в землянка при с. Мостово, построена преди това от втората чета. На 26 януари 1948 г. към четата се присъединяват Юрдан Атанасов Дичев, Ангел Розев Димитров, Стефан Тенчев Димитров, всички от с. Тополово, Асеновградско, и Георги Стефанов Георгиев, от с. Златовръх, Асеновградско. Така горяните стават 28 души.

Какво е въоръжението на четата? По сведения на службите на Държавна сигурност командирът и заместник-командирът са въоръжени с автомати, останалите четници с пушки, пистолети и по една-две бомби. Общо в четата има на въоръжение 2 автомата, 19 пушки, 7 пистолета, 14 бомби, 936 патрона за пушки, 268 за пистолети, 50 кг взрив, 326 капсули за взрив и 6 кг фитил за взривяване. Горяните се снабдяват с храна от планинското

имение на Ячо Калеев и от членовете на организацията. Особени заслуги за снабдяването на четата не само с храна, но и с дрехи има Цвета Германова Кабанова, съпруга на пазача на мина „Сребри-ца” Герман Кабанов.

Основното в дейността на четата е пропаганда сред населението, особено в селата, насочена „против мероприятията на народната власт” и васалната зависимост на България от Кремъл. Но Димитър Примов настоява да се нападне казармата в Смолян, където има 80 военнослужещи, за да се снабди четата с оръжие и дрехи, както и да покани желяещите войници да се присъединят към горяните. Ръководителят на нелегалната организация „Национален християнски кръст” Ангел Стефанов се възпротивява, подкрепен е от командира на четата Христо Бузов и акцията не се провежда. Ангел Стефанов насочва вниманието на организацията към разширяване на нейното влияние сред населението и създаването на нови чети с цел Асеновградският район да се превърне в изходна база, център на въоръжената съпротива срещу съветизацията на България и да се започнат открити действия, съгласувани с навлизането на американските войски в България. Според него без външна помощ въоръжените нападения над местната власт са безсмислени, както и провеждането на терористични

наказателни акции. Затова и Ангел Стефанов прави опити да създаде постоянен канал за Гърция, но не успява. Той се свързва с д-р Владимир Симеонов Юрданов и други опозиционни лица в София с надеждата да установи контакти с американското политическо представителство в България, за да им разкаже за организацията и нейните цели. Засега няма достоверни сведения дали това е станало, но командването на четата решава да търси подходящо място и да подготви терен за кацане на американски самолети в м. Кору чаир, Асеновградско. Тактиката на горянското движение започва да придобива яснота чрез Асеновградската чета и за това немалка заслуга има Ангел Стефанов.

През януари 1948 г. службите за сигурност провеждат пълна мобилизация за разкриване и унищожаване на нелегалната организация и четата. Създаден е специален агентурно-информационен апарат, който започва да донася първите, и то твърде полезни сведения. На 31 януари 1948 г. при мина „Сребрица” са изненадани от засада командирът на четата Христо Янчев Бузов, Никола Василев Дюлгеров и Юрдан Атанасов Дичев. При започналата престрелка са убити четникът Дюлгеров и пазачът на мината Герман Кабанов. В същото време чрез агенти Държавна сигурност открива лагера на четата. Това

налага горяните да се оттеглят на връх Сокол Гедик с намерение оттам да заминат за Гърция. Горяните тръгват по посока на Смолян, но още по пътя до с. Левочево започва разколебаването сред тях и някои четници, изоставайки умишлено назад, хвърлят оръжието и се предават на милицията. Към границата все пак продължават да се придвижват 14 души, но се оказва, че войскови части и милиция я охраняват плътно и те са принудени да търсят друг изход. Някои се сражават, други се предават. Командирът на четата Христо Бузов се укрива в района на с. Дряново, но на 13 февруари 1948 г. е открит и загива в сражение, след като убива един милиционер. От засада са убити и горяните Юрдан Ат. Дичев, Юрдан А. Веселинов, Георги П. Гошев, а на 14 март 1948 г. е ранен и заловен Димитър Ат. Захаров⁶⁴. По време на следствието са задържани 212 души, от които 129 са предадени на съд, 27 души са изпратени в ТВО и 56 са освободени. От тях 21 са завербовани от ДС като информатори, а други са използвани като прокурорски свидетели.

Делото срещу заловените горяни и нелегалната организация „Национален християнски кръст“ се провежда от 5 до 19 април в Пловдивския окръжен съд. Подсъдими са 79 души, 5 от които са обявени от съда „в неизвестност“, а останалите се намират в пловдивския затвор.

Както при следствието, така и в съдебната зала подсъдимите разказват за създаването на нелегалната организация и за формирането и дейността на горянската чета. Ръководителят на щаба на организацията Ангел Ст. Иванов съобщава, че тя е имала три основни задачи: борба срещу властта на комунистическата партия с нелегални и всякакви средства, премахване на комунизма в България и „Свобода, Правда и Истина”.

Съдът осъжда на смърт чрез обесване подсъдимите Ангел Стефанов Иванов, Димитър Атанасов Захаров, Атанас Стоянов Праматаров, Димитър Сотиров Примов, Петко Тодоров Калевски, Керим Асенов Панджилов, Ячо (Иван) Христов Калеев, Марин Лазаров Ангелов, Костадин Кръстев Ангелов, Никола Илиев Георгиев, Илия Александров Иванов и Костадин Петров Ангелов, общо 12 души. От останалите подсъдими – трима на доживотен затвор, а другите на различни срокове строг тъмничен затвор. Присъдите на осъдените на смърт са изпълнени на 13 август 1948 г. в Пловдивския затвор.

Вторият процес срещу асеновградската организация се провежда от 7 до 25 май 1948 г. пак в Окръжния съд в Пловдив. На смърт е осъден Милан Иванов Гешев, член на НС „Звено” и бивш заместник-кмет на Асеновград след 9 септември 1944 г. Обвинението срещу него е, че е

участвал в щаба на нелегалната организация и е посещавал и подпомагал горянската чета. Според отчета на ДС по асеновградската нелегална организация и чета са осъдени 123 души и 63 са изпратени в лагер⁶⁸. В сведения, съобщени в справка на службите на Държавна сигурност от 2 януари 1951 г., успелите да се спасят горяни Лазар Ангелов, Кръстю Ангелов Кръстев, Петър Йорданов Рачев и Стефан Тенчев Димитров, членове на Младежкия земеделски съюз „Никола Петков”, правят опит отново да създадат въоръжена група в Асеновградско. Към тях се присъединяват Гурко Атанасов Примов и синът му Боян. Новосформираната горянска чета е разкрита и унищожена през есента на 1950 г.

При внимателен прочит на материалите от следствието, както и на тези от съдебните процеси за асеновградската нелегална организация „Национален християнски кръст” и горянската чета, остава неразрешена една загадка: има ли предателство при разкриването и разгрома им? Единственият източник, с който засега разполагаме, за да се доберем до истината, са документите на Държавна сигурност. От тях става ясно, че разкриването на нелегалната организация в Асеновград, както и на четата, започва с арестуването и разпита през септември 1947 г. на члена на нелегалната организация „Цар

Борис III” Георги Борисов Георгиев, учител от Пловдив. Той съобщава за създадената в Асеновградско организация. Държавна сигурност веднага образува „Разработка” и пуска в действие с конкретни задачи шестима свои опитни агенти, като същевременно започва да изгражда агентурна мрежа в Асеновград, Пловдив и по селата в двете околии. Вербувани са 12 агенти, 15 резиденти и 104 информатори в 35 села, в Асеновград и Пловдив, без доверените лица. Под наблюдението на кадрови офицери от ДС агентурната система, при постоянни инструкции и контрол, работи за разкриването на нелегалната организация и разгрома на горянската чета⁷⁰. ДС внедрява в организацията и специален агент на име Тома Тодоров Шокарев, който служи на ДС от 1946 до 1958 г. Заради тази служба на заседанието си от 30 декември 1969 г. Политбюро на ЦК на БКП решава да му отпусне специална по размер пенсия.

След разкриване на нелегалната организация и поражението на четата в справка на ДС се отчита:

„I. Благодарение на агентурни донесения бяха заловени следните бандити: Илия Георгиев, Георги Петушев Гошев (който впоследствие умира в болницата), Костадин Николов Игнатов, Илия Николов Драганов, Костадин Петров Ангелов. Благодарение на агентурни

донесения бяха открити и убити следните бандити: Христо Янков Бузов и Йордан Атанасов Дичев. Последният бе открит благодарение на агентурно донесение и при обкръжа-ването му се самоуби.

Без помощта на агентурата бяха заловени следните бандити: Борис Йорданов Аргиров, Атанас Николов Пентев, Боню Христов Киряков, Иван Янков Костадинов, Сливен Павлов Кацаров, Йордан Колев Георгиев, Георги Иванов Гавазов, Байрям Мехмедов Исмаилов, Петър Георгиев Батинков, Тянчо Ангелов Петев, Гурко Иванов Арабаджиев, Стефан Иванов Вълков, Вътю Митев Вътев, Георги Ст. Георгиев и Рангел Радев Вълков.

Без помощта на агентурата бяха убити бандитите Йордан Апостолов Веселинов и Никола Василев Дюлгеров.

V. Благодарение на агентурните донесения бяха заловени преминалите в нелегалност водачи Димитър Сотиров Примов и Милан Иванов Гошев.

VI. Без помощта на агентурата бяха заловени следните преминали в нелегалност членове: Боян Димитров Захов, Георги Иванов Шопов, Стоян Ставрев Костадинов, Димитър Ангелов Славов, Борислав Стефанов Георгиев, Атанас Стоянов Папазов, Запрян Ангелов Тилижиков, Мехмед Юсеинов Маджуров.

VII. Без помощта на агентура

бяха убити Борис Янев Алексиев и Христо Благоев Петков”72. В следствените материали е замесено името на Илия Станев, бивш заместник главен водач на Съюза на българските национални легиони (СБНЛ) от 1942 г., вербуван в края на 1944 г. от ген. Петър Вранчев като сътрудник на Военното разузнаване. През 1947 г., по данни на службите на ДС, Станев се укрива при свещеник Стефан Георгиев Симов от с. Боянци, Асеновградско, близък на приятелката му Костадинка Николова Начева. Тя дава показания пред следствената служба и съда, че е уреждала срещи на Илия Станев с ръководителите на „Национален християнски кръст”73. А Ангел Стефанов, който, както вече посочихме, е ръководител на тази организация, пише следното в дознанията си за Илия Станев: „Въобщо държеше се загадъчно и криеше от мен. Веднъж се изпусна и каза, че познава някой американец от мисията Робинсън и че бил говорил с него по много важни въпроси... Направи ми впечатление, че крие много работи от мен. Веднъж ми каза, че има познати военни, които ще ги привлече към организацията... Човекът, който ръководеше всичко и който знаеше какво върши, а криеше от мен, това беше Станев”. Илия Станев предава на Ангел Стефанов два пистолета с немалък брой патрони74. В обвинителния акт на процеса се посочва, че Илия

Станев бил „душата на организацията”⁷⁵, но в архивите не бяха открити документи, от които може да се направи извод, че той е бил изпратен със специална мисия в Асеновград от ген. П. Вранчев, началник на Военното разузнаване. Затова може да се твърди, че Илия Станев е подкрепял скрито от Военното разузнаване нелегалната организация и четата. С основание ДС счита, че той е играл двойна роля⁷⁶. При това не трябва да се пренебрегва фактът, че легионерските организации в София и Пловдив замислят Асеновградският район да стане център на въоръжената съпротива в България. От събраните от ДС сведения се вижда, че участие към това дело има игуменът на Рилския манастир архимандрит Калистрат, който е задържан, разпитван и изтезаван в Дирекцията на Държавна сигурност.

След разгрома на нелегалната организация и четата в Асеновградско Държавна сигурност прави два много интересни извода, от които може да се добие вярна представа за характера и обхвата на горянското движение. Първият е: „...така и при сформирването на бандитската група на практика се получава обединение на всички врагове на Отечествения фронт: криминални престъпници, легионери, опозиционери и прикрили се вражески елементи в ОФ партии”. И вторият извод:

„Създаването на нелегалната организация и нейният масов характер е и в резултат на слабата политическа бдителност от страна на партийните организации в Асеновградска и Първомайска околии, които не са оказали никаква съпротива на ширещата се там вражеска пропаганда. В резултат на това имаме замесени в организацията не само безпартийни, но и членове на партията, които в повечето случаи са били помагачи”.

Стефан Вълков, горянин от Асеновградската чета, разказа пред автора на книгата, че при тежките зимни условия и заради това, че четата попада в пълна блокада и не може да напусне българската територия, повечето от нейните членове стигат до убеждението, че съпротивата е безсмислена, и се предават. От личното дело на Стефан Вълков, съхранено и досега в архива на МВР, проличава жестокостта, с която службите на ДС се отнасят към останалите живи горяни. Той прекарва по лагери и затвори 21 години. Службите на ДС дават следната характеристика за него: „В затвора имал твърдо държане, искал да минава за безкомпромисен и за герой. Много често бил карциран по 14 или 28 дни. Когато се случвало да мине месец два без да е карциран, той се чувствал обиден: „Какво става? Мен ме забравиха!”⁷⁹. Всички като Вълков, обявени от „народната” власт за „вражески контингент”, след

освобождаването им от затворите и лагерите са поставени под постоянно наблюдение от службите на ДС и живеят с ограничени граждански права. Такива българи са стотици хиляди. ДС счита, че техните деца също са потенциални врагове на БКП и СССР.

В спомените си Стефан Вълков посочва, че е правил проучвания на Васил Златарев, Христо Бочев, Иван Захариев и др., които като него са обявени за „опасни врагове на комунизма”, били са много години в затворите и лагерите и нямат деца. Неговият извод е, че на такива лица им е поставян препарат в храната в затвора, за да ги обрекат на безплодие. Това негово разбиране още тогава става известно и на службите на ДС.

Староселската чета. В края на 1946 г. в с. Голямо Конаре, Пловдивска околия, се формира младежка група за борба за освобождаване на България от гнета на руските болшевики. Инициатор е Петко Николов Шахънов от същото село. Той успява да привлече към организацията Стоян Михайлов Дребчев, Рангел Костадинов Дребчев, Марко Петков Аргилашки и още трима души от същото село. През април 1946 г. членовете на организацията провеждат събрание в м. Кантаревия брест, разположена в землището на с. Голямо Конаре. Решава се членовете на организацията да се въоръжат и

да събират помощи за политическите затворници⁸¹. По същото време се създава и нелегална организация в Пловдив с ръководител Петър Гинов х. Вълков. Двете организации усътановяват връзка помежду си, като успяват да се снабдят с един шмайзер, пет бомби и един пистолет. По време на подготовката за излизане в Балкана и формиране на чета организациите са разкрити. Последва задържането от ДС на 18 души. Пловдивският окръжен съд осъжда на пет години затвор четирима от тях, а другите са изпратени в лагер. Но Рангел Дребчев и Стоян Дребчев успяват да избягат от затвора и минават в нелегалност. Двамата се свързват с Иван Тасев, бивш полицай и функционер на БЗНС „Н. Петков”. Тримата решават да създадат нелегални организации. За целта си разпределят районите както следва: Иван Тасев – Панагюрска околия, Рангел Дребчев за Пловдивска околия и Стоян Дребчев за Пазарджишка околия. За няколко месеца те успяват да създадат нелегални организации в посочените околии, които се водят под общото наименование Първа средногорска зелена гвардия „Никола Петков”. А в с. Старосел е създадена организация с ръководител Рангел Ненков Чинков, наречена „Васил Левски”. Основната задача на нелегалните организации е да събират храна, да се снабдяват с оръжие и да обясняват на населението последиците от

заробването на България от
руските болшевики.

В края на март 1948 г. в м.
Илдермена в Староселския
балкан се формира горянска чета
от Иван Тасев, командир, Рангел
Дребчев, Стоян Дребчев, Славчо
Бонев, Владимир Екимов и
Даниел Камчев. Районът на
действие на четата е
Староселският балкан. Бази на
четата са нелегалните
организации по селата, в които
преобладават бивши членове на
БЗНС „Н. Петков” и на
Младежкия земеделски съюз към
него. След разкриването и
започналите арести на членове на
нелегалната организация на 10
април 1948 г. в с. Старосел седем
нейни членове преминават към
четата и тя нараства на
тринадесет души. Четата не
предприема наказателни акции, а
води разяснителна работа сред
населението срещу
комунистическата власт. Но през
втората половина на юни 1948 г.,
използвайки създадената
агентурна система, ДС прониква в
организацията, разкрива я и
тръгва по следите на четата. На 12
юни при устроена засада е убит
Стоян Дребчев. Държавна
сигурност задържа 72 души –
членове на нелегалната
организация и четници. На съд са
предадени 45 души, а 23 са изп-
ратени в лагер. На смърт са
осъдени Иван Пенчев Тасев,
Даниел Иванов Райчев и Славчо
Бонев Славчев.

Каква оценка дава сектор
Държавна сигурност, Пловдив, за
асеновградската и староселската
нелегална организация и
горянските чети?

Началникът на сектора Иван
Илчев докладва на 29 декември
1948 г. на Министерството на
вътрешните работи следното: „II.
Вражески прояви
При провеждане на
правителствените мероприятия и
ставащи събития вражеските
елементи са се проявили било
скрито или открито, като са
пусkali най-зловредни слухове и
изказвания.

Например в началото на пролетта
се пуснаха слухове от
николапетковисти, че
Американските и Английските
войски ще влязат в България и да
се свърши с ОФ правителството и
комунистите...Бяха направени
няколко опита за организиране на
нелегални групи от легионери и
бивши николапетковисти, обаче
същите навреме бяха разкрити,
арестувани и предадени на
съдебните власти, а
разпространителите на зловредни
слухове – въдворени в трудовите
обществения. Общо сме задържали
през 1948 г. 720 души, от тях
изпратени на прокурора 295 души,
а изпратени в ТВО – 142 души,
освободени 212 души, са по неле-
галните организации
„Християнски кръст” и „Зелена
гвардия”, защото имаше масови
вербовки и 36 души се намират
понастоящем в ареста (анархисти)
и две реализирани разработки.

Изселени от Пловдив 42 души
врагове на народната власт.

III. Нелегални организации и въоръжени бандитски групи

През настоящата година, през
която с редица решителни
правителствени мероприятия бяха
здраво засегнати
капиталистическите елементи,
съпротивата на тия елементи
стана по-активна, и то в остра
форма на борба. За пръв път тия
вражески елементи, след като им
се отнеха легалните възможности
на борба, прибягнаха към
въоръжаване на бандитски групи
едновременно със създаване на
нелегални организации. Такава
нелегална организация беше
„Национален християнски кръст”
и бандитската група от 26 човека,
подвизаваща се в Асеновградския
балкан. Това беше сериозен опит
на врага – петковисти и
легионери, да създадат масова
нелегална организация и
бандитска група, като се опират
на подкрепата зад граница на
Англо-американските шпионски
централи и гръцкия
монархофашизъм.

Нашата служба, въпреки
известни грешки, допуснати по
разработката и ликвидирането на
горната организация, в едно късо
време успя да ликвидира
бандитската въоръжена група и да
разкрие цялата им нелегална
организация и връзки, като над
130 души бяха дадени под съд и
осъдени на смърт към десетина

души, а останалите – на различни години.

Втори опит за организиране на бандитска група беше направен в Пловдивска околия – Староселския балкан. И тук организаторите бяха николапетковисти, които след като създават под ръководството на Иван Тасев – бивш жандармерист, известни връзки с бившите хора на Петков, решават да образуват и въоръжена бандитска група, която да се опира на създадената от тях нелегална организация.

Имайки опит от грешките, които бяхме направили при ликвидирането на Асеновградската бандитска група, то макар и лятно време, което благоприятства за бандитите, беше разкрита и нелегалната организация и всички ятаци и връзки, като бяха арестувани към 50-60 души, от които 45 бяха предадени на съдебните власти в Пловдив и Пазарджик. За отбелязване е, че за разлика от първия процес – Асеновградския, където повечето бяха бедняци, тук са изключително кулаци, бивши полицаи, уволнени военни и пр.”.

Горяните във Варненско. През 1945 г. във Варна се формира младежка нелегална група от 8 души. Нейната дейност е насочена преди всичко към провеждането на репресии върху представители на властта. Тя организира и нападението на офицер от Червената армия, като му скъсва

ордените⁸⁵. В края на 1947 г. във Варна се създават няколко нелегални организации, които разпространяват през януари и април 1948 г. из града позиви с призив към населението за борба срещу болшевиките, наши и чужди. Според справките на ДС една от организациите е създадена и се ръководи от Никола Стоянов Паскалев⁸⁶. В архивите на МВР са съхранени няколко доклада на службите на Държавна сигурност за горянските чети във Варненска и Добричка околия. В тях се отчита, че през 1948 г. непрекъснато се засилва „вражеската дейност”. По-конкретно, лицето Георги Теохаров Спиров, домакин на електростанцията „Янчо Костов” във Варна, бивш член на „Ратник” и подофицер от флотата, минал в нелегалност и през септември 1947 г. обикалял селата Старо Оряхово, Св. Иван, Ново Оряхово, Горица, Бяла, Юнец, Равна гора и др., в които създавал нелегални организации и подготвял формирането на горянска чета. През септември 1948 г. към него се приобщават Мирю Петров Тодоров, о.з. офицер, член на БЗНС „Н. Петков”, и Атанас Неделчев. На 6 октомври с.г. към въоръжената група се присъединяват още 6 души, членове на нелегалните организации. Горяните разпространяват на няколко пъти позиви във Варна и селата около града, подписани от „Националноосвободителната гвардия”. Но службите на ДС успяват да изградят агентурна

мрежа от 110 информатори и получават точни сведения за придвижването на четата. В доклад на ДС – Варна, се съобщава: „На 23. 10. 1948 г. се получава сведение, че на 26 т.м. бандитите Киряк Пенев, Костадин Нед. Стоянов, Добри П. Тодоров и Димитър Г. Димитров ще имат среща в м. „Лонгоза” за получаване на оръжие и храна. В резултат на устроената засада четиримата биват заловени. От показанията им и тези на заловения преди това бандит Атанас Неделчев Бонев се установило, че същите трябва в срок от 25 до 27 октомври да се срещнат с командира на четата Георги Теохаров Спиров в м. „Златни пясъци” около Аладжа манастир, Варненско, при уговорена парола.

За целта веднага е била проведена комбинация за залавянето на Георги Спиров, като четиримата са заведени на мястото на срещата. Тук обаче бандитите се опитват да избягат и да сигнализират на Георги Спиров, обаче са били застреляни. По-късно са заловени Георги Теохаров Спиров и Никола Янев и Желю Георгиев. Същите са имали намерение да избягат в Турция”.

Според равностметката на службите на ДС при разгрома на четата са убити 4 и са заловени живи 4 горяни, а от засадата успява да се измъкне Иван Коконов и да премине към четата в Добричко. Арестувани са 65 членове на нелегалните

организации, 26 от тях са предадени на съд, 19 са изпратени в лагер и 20 са освободени „под наблюдение” и „за вербуване”.

Втората горянска чета е формирана от Петър Димитров Дойков от с. Ботево, Варненско (по време на войната е бил чиновник и преводач на немците в гр. Кавала), и Слави Божков. Двамата успяват от началото на 1948 г., в продължение на 11 месеца, да създадат 34 нелегални групи във Варненска, Добричка, Генералтошевска и Балчишка околия. Партийната принадлежност на членовете им е от БЗНС „Н. Петков”, легиона и безпартийни. През август с.г. започва и формирането на горянска чета с командир Петър Дойков, която през ноември достига 13 души. Задачата на нелегалните организации и четата е да „подпомагат настъплението на англо-американските войски и завземат с тяхна помощ властта”.

Горяните са въоръжени с 1 шмайзер, 2 карабини с 250 патрона, 2 пистолета и 3 бомби. Те се движат в района на Батова гора, около с. Оброчище, горите на селата Стефаново и Прелог, Добричка околия. Според справката на Държавна сигурност горяните не са могли да се съберат заедно поради това, че „трима ние хванахме поеднично, двама след това заедно и четирима в момента, когато преминават”. На място били ликвидирани Никола Манасиев, Желязко Радев Стоянов, Демир (Милю) Иванов

Демирев и Атанас Киров Киров. След ден е заловен и командирът на горяните Петър Дойков, отново успява да се укрие Иван Коконов, заловен едва на 1 март 1949 г. Интересни сведения съобщава Антон Югов, министър на вътрешните работи, в доклад от 21 април 1949 г. за съпротивата във Варненско. В него се посочва: „Органите на ДС – Варна, водиха седем агентурни разработки и разкриха изградени контрареволуционни групи във Варненска, Добричка, Балчишка и Провадийска околии. Установява се, че в тези групи са членували 550 души, които са били помагачи и ятаци на двете нелегални въоръжени банди, излъчени от същите групи”.

По сведения на Държавна сигурност като ятаци са арестувани 212 членове на нелегални организации и четници, от които 101 само са пре-дупредени, като някои от тях са подписали декларации за сътрудничество на ДС, 40 са предадени на съд, а останалите са изпратени в лагер, а семействата им са изселени⁸⁸. Масовият терор след разгрома на горян-ското движение във Варненско и Добричко довежда до напрежение и страх сред населението. Държавна сигурност се хвали, че в с. Николаевка, Варненско, селяните отказват да влязат в ТКЗС, но след разгрома на горянските чети 28 семейства подават незабавно молби за членство в тях⁸⁹. Но в доклада на ДС не е казана истината.

„Доброволното” влизане в ТКЗС е условието да не бъдат изселвани семействата, обявени за „вражески контингент”.

*

От съхранените документи може да се направи изводът, че всички нелегални организации, които се създават през 1948 г., си поставят като главна задача да се въоръжат и да се укрият в Балкана. До подобен извод се стига и в „Отчетен доклад за тримесечието юли – септември 1948 г. по линията на политическия бандитизъм на Държавна сигурност от 1 октомври 1948 г.”.

„В сравнение, с миналото тримесечие се отбелязва в доклада, политическият бандитизъм в страната се е значително увеличил. През отчетния период са действали и някъде още продължават следните бандитски групи и отделни бандити:

1. Софийски сектор – група от трима души войници, избягали от средата на м. август от Военното у-ще в Ботевградския балкан.

Групата

е ликвидирана, като двама са убити и един е заловен.

Ликвидиран е опасният бандит и гръцки разузнавач Асен Михайлов. Ликвидиран е бандитът Стойко Христов от с. Стъргел и ятаците му са дадени под съд.

Има още няколко бандити, които се укриват в сектора от дълго време, без да дават никакви прояви.

Между Пирдопска и Панагюрска околия в последно време е

забелязана група от 7-8 човека, съставът на която е неизвестен. Дейността на групата се свежда до обикаляне на селата в този район, където вероятно имат установени връзки, като избягват срещи с населението. От досега събраните сведения може да се допусне, че се касае до няколко местни нелегални.

Сектор Враца – получени са напоследък сведения, че между Ломска и Врачанска околия се е появила бандитска група, съставът на която още не е установен. Предполага се, че това са нелегални от този край, които се укриват от 9 септември 1944 г.

Сектор Габрово – в Горна Оряховица напоследък е забелязан един блуждаещ бандит, за който се предполага да е един известен криминален престъпник.

Сектор Русе – в районите на Исперихска и Кубратска околия и ТВО – Ножарово в началото на м. септември е забелязано движение на непознати въоръжени лица.

Като резултат от взетите мерки в последно време са заловени двама бегълци от ТВО – Ножарово.

Службата е в процес на установяване въоръжените бандити.

Сектор Варна – във Варненска околия напоследък има раздвижване на намиращите се там от миналото тримесечие бандити.

Същите се движат из околните села доста свободно, което дава основание да се мисли, че службата не е положила достатъчно усилие за нейното ликвидиране.

Сектор Бургас – в Бургаски

сектор продължава да действа групата на Димо Митев Георгиев. Групата не се е разраствала, но успява винаги да се измъкне, без да се ориентира към измъкване през граница. При една престрелка при с. Ковачево, Н. Загорско, е бил убит един бандит, родом от същото село. През тримесечието бе ликвидирана групата на Гичо Тодоров, като двама от групата са били убити, а самият Гичо Тодоров – заловен жив. Заловен е Господин Тодоров, турски разузнавач, в края на м. август.

7. Сектор Стара Загора – между Димитровград и Хасково действа една група, чийто състав е известен. Групата е предприела няколко дръзки нападения на отделни лица и много умело прикрива следите си. По-настоящем е образувано оперативно бюро за ликвидиране на групата.

През отчетния период в сектора са реализирани няколко разработки на група, готвеци се да минат в нелегалност или да прехвърлят нелегално границата...

Сектор Пловдив. В Пловдивска околия, в подножието на Средна гора, към края на м. август се е появил единствено останал жив бандит от ликвидираната през м. юни бандитска група в Староселския район -Иван Тасев. В Асеновградско са забелязани оцелелите пет души от „Национал-Християнския кръст”. В Смоленско съществува бандитска група от 2-3 помаци, които се движат в района на селата си.

Сектор Г. Джумая. В Г.
Джумайско се движат двама
известни бандити около своите
родни места”.

В заключението на доклада се
правят следните изводи:

„Ориентирането на вражеските
сили у нас на отпочване на
бандитската деятелност се
обуславя главно от следните
фактори:

Натегнатото международно
положение и постоянните слухове
за предстояща война.

Значително увеличено
недоволство сред кулашкия слой
в селата от мерките на
правителството.

Концентриране на вражески
елементи в определени места на
страната. (Изселени от София и
големите градове бивши офицери,
фабриканти, фашисти и пр.)

Слабата или никаква бдителност
на партийните организации по
места”⁹⁰.

Подготовката за създаване на
масово съпротивително движение
проличава и от броя на
нелегалните организации,
формирани през 1949 г. По
сведения на I отдел на Държавна
сигурност за 1949 г. са разкрити
нелегални организации в „88
случая с участници 738 лица, от
които 679 са арестувани”.

Разпространени са позиви в „686
случая, от които са заловени лица
извършители 90”⁹¹. Ще опиша
някои от тях, които дават въз-
можност на читателя да получи

представа за състава и целите на организациите.

През май 1949 г. във Варна се създава нелегална организация „Народен глас” от 9 членове, ръководени от Атанас Янков Атанасов от с. Приселци, Варненско. Тя си поставя за задача да води въоръжена борба срещу властта на комунистите и е с политически състав от бивши членове на Младежкия земеделски съюз „Н. Петков”. В Добричка околия през есента на 1949 г. Иван Христов Попов, нелегален, успява да създаде по селата на околията нелегални организации с общо 36 членове. По политическа принадлежност организациите са твърде разнородни – бивши членове на БЗНС „Н. Петков”, на Народен съюз „Звено”, безпартийни и даже трима изключени членове на БКП⁹². В с. Церова Курия, Великотърновско, през март 1949 г. се учредява нелегална организация, водена от Васил Гинев Стойков, привърженик на БЗНС „Н. Петков”. Организацията наброява 28 членове, предадени от агентите, всички те са осъдени. Основаното през май 1949 г. в София Всебългарско движение за народно единство е с 24 членове, които са предимно студенти и не принадлежат към никоя политическа организация. Движението издава бюлетин и разпространява позиви в университета и сред населението⁹³. А в с. Ветрен, Русенско, в края на 1948 г. се изгражда организация от 15 души.

Нейните членове се снабдяват с три карабини и един пистолет. Те не възнамеряват да формират горянска чета, а се готвят, когато стане нужда, да подпомогнат свалянето на комунистическата власт⁹⁴. В София се създават нелегални организации с наименования Българско освободително движение (БОД), Тайна антикомунистическа национална организация (ТАНО), Националноосвободително движение (НОД) и др. Държавна сигурност разкрива и арестува 164 техни членове⁹⁵. През 1949 г. нелегални организации се основават и в Бургаско, Благоевградско, Самоковско, Хасковско, Старозагорско и др. околии. Те стават основа за нарастването на броя на горянските чети през 1950 и 1951 г. А това са годините на размаха на горянското движение и на голямата надежда с помощта на САЩ да бъде премахната комунистическата тоталитарна система и да бъде освободена България от господството на Кремъл.

Казанлъшката чета. В началото на април 1951 г. по инициатива на Неделчо Запрянов Шопов, Васил Димитров Арабаджиев, Васил Тимов Донков и трима участници от Пловдив се създава нелегална организация. Нейното първо събрание е проведено на 15 април с.г. в местност до Рогошкото шосе в присъствието на 22 членове, 19 от които мъже и три жени. След изслушването на доклад за задачите на

организацията се решава тя да се нарича Организация на съпротивителното движение в България „Горяни” (ОСДБ), която трябва незабавно да започне подготовката за формирането на чета в Балкана. Взема се решение и за изготвяне на устав, прочита се и се одобрява позив, адресиран към населението. В него то се призовава да се противопоставя на господството на московските агенти – комунистите. За председател на организацията е избран Васил Тимов, за секретар – Димитър Цветков, Тончо Найденов – за касиер, и контролна комисия в състав Неделчо Шопов, Генчо Тодоров и Димитър Неделчев. Броят на членовете в организацията достига 4696.

На 8 срещу 9 април 1951 г. редниците Петко Маринов Китиков и Георги Иванов Комитов от под. 55 080, Кърджалийски гарнизон, докато са на пост, решават да избягат от казармата. Със себе си те вземат 4 автомата „Судаев” с два пълнителя и отделно още 600 патрона. Те скитат 5 дни из Балкана, а след това посещават родителите на Георги Комитов в родното му село Шишманци и на Петко Китиков в с. Тръстеник, Пловдивско. Установяват се в околностите на с. Стряма, Пловдивско, и влизат във връзка с Неделчо Шопов от ръководството на нелегалната организация в Пловдив – ОСДБ „Горяни”. По време на срещата се решава да бъде формирана горянска чета,

чиято яташка база да бъде вече изградената нелегална организация. През следващите два дни към Петко Китиков и Георги Комитов се присъединяват 7 души, дотогава единично въоръжени нелегални и членове на организацията. Те се събират в Чилтика (имението) на Иван Ваневски и формират първата горянска чета в Казанлъшко в състав от 9 души. За командир е определен Петко Китиков, а за комендант – Георги Комитов. За това с каква цел се създава четата намираме отговор в протокола за разпит на Георги Комитов в съдебната зала. На въпроса „Защо избягахте от казармата?“ той отговаря: „Петко Маринов Китиков ми говореше, че скоро ще има война, като Англия и Америка ще нападнат, Русия ще бъде победена... да отидем в нашия край и да създадем чета”⁹⁷. С други думи, трябва да се окаже помощ при идването в България на английските и американските войски. Но още през първите месеци, когато все още не е създадена база в Балкана и не е утвърдила връзките си с ятаците, четата понася първите удари на милицията. На 8 август 1951 г. командирът на четата Петко Китиков, придружен от четника Паун Иванов Фитнев, отива в къщата на бабата на Китиков, Тона Джована. Те са открити от органите на милицията, обкръжени са и са принудени да влязат в престрелка с нея. Командирът е ранен и заловен, а Паун Иванов е убит.

Откриването и залавянето на командира на четата става с помощта на агент „Пирин”. Той е от с. Златосел, завършил е VIII клас на Търговската гимназия в Пловдив и се ползва с доверие сред горяните и членовете на организацията. В специално съобщение на службите на Държавна сигурност се обяснява, че на 7 август 1951 г. агент „Пирин” докладва, че двама четници са се установили при баба Тона. На 8 август с.г. ДС го изпраща да провери дали са още там. След като получава информация от агент „Пирин”, че горяните се укриват в плевня, милицията ги обгражда и им предлага да се предадат. В отговор двамата четници откриват огън. Тогава въоръжената група на ДС хвърля три бомби. Така е описан случаят в специален доклад на службите на Държавна сигурност.

В края на август 1951 г. останалите от четата горяни се укриват при говедарите от с. Стряма. Към тях се присъединяват застрашените от арест членове на организацията. През август с.г. четата вече наброява 15 души. За командир е избран Георги Комитски, за политически командир - Пенчо Бресковски, а като членове на ръководството на четата – Чинчо Иванов Михов и Стою Кръстев Николов. Те са натоварени да изпълняват и функциите на съд на четата. Георги Комитов е с прогимназиално образование,

произхожда от бедно селско семейство и до 1950 г. е член на Димитровския комунистически младежки съюз. Баща му е член на ТКЗС, а бащата на съпругата му е член на БКП и бригадир в кооперативното стопанство.

По социално положение по-голямата част от четниците са средни селяни с политическа принадлежност към бившата организация на БЗНС „Н. Петков”. Горяните създават и ползват широка мрежа от връзки и ятаци, и то според оценката на службите на Държавна сигурност. Нейният район на действие са селата Златосел, Върбен, Свежен, Мариченик и Турия, Казанлъшко.

Седмица след реформирането си, с оглед на своята безопасност, четата се разделя на две групи. Командир на едната група става Минчо Иванов Минков и тя се установява в Розовския балкан. Другата група под командването на Георги Комитов отива в Златоселския район. По решение на командването на четата за предател е обявен и убит четникът Пенчо Христов Атанасов. Но Държавна сигурност отрича той да е бил техен агент, за което ятаците донасят на командването на четата. А на 10 юни 1951 г. при засада, извършена от милицията, е убит горянинът Стоян Стойнов Енев.

Появата на горяните, макар те да не извършват дейност, не остава

тайна за службите на Държавна сигурност. Още на 2 май 1951 г. е направена „групова разработка” за четата под наименованието „Дураци-2”. Само за една седмица са установени поименно 26 лица в града и по селата, които е възможно да имат връзка с нелегалната организация и четата. И сполуката за службите на Държавна сигурност идва със задържането на Димитър Неделчев Димитров, член на организацията ОСДБ „Горяни”. Той дава подробни сведения за горяните и техните ятаци. За да събере допълнителни сведения, ДС ползва и агентите с кодово наименование „Витоша” и „Куция”. При това Дирекцията на Държавна сигурност нарежда: „Да се възстанови връзката на наличната агентура в селата Златосел, Върбен, Боровец, Падарско, Отец Кирилово, агентурата в селата Бо-бек, Зелениково, Розовец и всички останали села, в които има връзки или пък се предполага, че може да се създадат такива, като се насочи към връзките им и се инструктира да следи движението на бандата”. Поставен е на разработка и братът на Георги Комитов – Константин Иванов Комитов.

Арестите започват на 4 юли 1951 г., задържани са 25 души, членове на нелегалната организация. Според ДС повечето от тях са ятаци на четата. Набелязани са при нужда да бъдат арестувани и 26 съмнителни лица. Още на 9 юни с.г. службите на Държавна сигурност са докладвали, че са

съставили списък с адресите на 42 души, които са ятаци на четата в 19 села.

В справка на службите на Държавна сигурност от 1 септември 1951 г. се дават сведения за разработката „Дураци-2“, която е за казанлъшките горяни. В нея се отбелязва, че за реализирането на тази разработка работят агентите „Пирин“, „Андрей“, и „Калето“. Според сведенията на агентите четата се разделя на две групи, а именно:

„а) Първа група с ръководител Георги Комитов от с. Шишманци, състояща се от 19 бандити, включително и новоизбягалите.

б) Втора група с ръководител Филип Петров Георгиев (Гропчето) (информацията на ДС е невярна – б.а.) от с. Златосел, състояща се от 6 бандити, включително 4-мата от с. Драганово и 1 неизвестен за нас. Причините за разделянето на групите са следните: имало разногласие между двете групи по отношение на техните действия. Така например, първата група се противопоставя на предприемането на всякакви акции, а за разлика от нея втората група е за провеждане на терор, убийства, диверсии и пр. Но въпреки раздялата, те имат постоянни връзки помежду си и се поддържат с храна от едни и същи ятаци. Когато пожелават вземането на някакви решения, се събират...”

В сведението се посочва, че в

ръководството на четата се обсъжда въпросът, дали да приемат предложението на ДС чрез техни агенти „Пирин“ да бъдат прехвърлени в Родопите. А истинският замисъл на ДС е четниците да се изтеглят в Стрямската гора и там да бъдат ликвидирани. Но решение още не е взето, защото между четниците има разногласия. И по-нататък в справката на ДС се посочва: „С оглед да разберем какво мислят бандитите по тяхното изтегляне в Родопите са ангажирани в активна работа агентите „Пирин“, „Андрей“, „Калето“, и „Неделчо“ Петров Георгиев (Гропчето), брат на бандита Филип Петров Георгиев и др., които ги използваме на тъмно. В настоящия момент още резултати няма получени”.

По оценка на началника на отдел XII към Дирекцията на Държавна сигурност подполковник Веселин Райков групата на Георги Комитов, която наброявала 20 души, била една от най-опасните и създала много трудности при нейното ликвидиране. В. Райков пише: „По отношение на тази банда беше проведен най-добрият принцип на внедряване на агентурата, тъй като бандата беше оглавена от наш агент, който я придвижи на определено място, постави в бездействие и даде възможност на нашата бойна група, зашифрована като бандити, да я унищожи”¹⁰⁵. И наистина това става в землището на с. Турия на 1 октомври 1951 г. Справка за разстреляните с

измама горяни е съставена от
Стефан Митев, началник отдел
ДС в Пловдив. Те са следните:
Пенчо Радков Брестовски, от с.
Розовец, член на ЗМС – П. Сър-
бински, отива в четата на
20.VI.1951 г.
Филип Петров Георгиев, с.
Златосел, член на ЗМС – П.
Сърбин-ски, в четата е от
15.VI.1951 г.

Стою Кръстев Николов, с.
Златосел, в четата е от
23.VII.1951 г.
Сребрю Марков Паунов, с.
Златосел, в четата от 2.VIII.1951
г.

Георги Ганев Георгиев, с.
Златосел, в четата е от
23.VII.1951 г.
Раню Мичев Тасев, в четата е от
24.VII.1951 г., член на БЗНС
„Никола Петков” и ОСДБ
„Горяни”.

Стою Иванов Узунов, с.
Драганово, член на ЗМС – П.
Сърбин-ски, в четата е от
24.VII.1951 г.
Аврам Пенев Аврамов, с.
Драганово, член на ЗМС – П.
Сърбин-ски и на ОСДП „Горяни”,
в четата от 24.VII.1951 г.

Иван Петров Райчев, с. Свилен,
Карловско, в четата от
30.VIII.1951 г.
Видол Неделев Илиев (Рашков), с.
Суходол, Карловско, член на
ОСДП „Горяни”, в четата от
30.VIII.1951 г., бивш член на РМС.
Христо Иванов Челибоков, с.
Свежен, Карловско, бивш член на
РМС.

Тодор Борисов Македонски, с.
Дебравица, в четата е от
20.VIII.1951 г., член на ОСДП
„Горяни”.

Ненчо Станев Ненчев, с.
Остеново, Казанлъшко, бивш
член на РМС, в четата от 17.IV.
1951 г.

Павел Борисов Павлов, член на
ЗМС, в четата от 29.VIII. 1951
г.106 (Док. 30).

Командирът на четата Георги
Комитов и горяните Минчо
Михов и Христо Петров по
неизяснени досега причини не са
на мястото на трагичния разстрел.
Тримата по-късно са открити в м.
Св. Никола и са заловени също
чрез измама. Те са осъдени на
смърт и разстреляни на 25 март
1952 г. в 4.00 часа сутринта¹⁰⁷.
Съюз „Истина” в Казанлък
провежда разследване за това, как
и от кого са извършени
предателството и убийството на
горяните от четата.
Председателят на съюза
предостави следния текст на
автора на книгата:

„Разгром и физическото
унищожаване на младежите
горяни от ДС през 1951 г. в
горското землище на село
Александрово, общ. Павел баня.
Главно действащо лице е
НИКОЛА ХРИСТОВ, фелдфебел
от училище за летци в Казанлък,
служил в окупационния корпус в
Гърция, където е извършил тежки
престъпления срещу гръцкото
население. След 9-ти 1944 г. е
потърсен от ДС – Казанлък и
завербуван от Марко Марков –
началник на ДС Казанлък от

1950/51 г. Марков е роден в село Дъбово, околия Казанлък, нелегален комунистически функционер преди 1944 г.

Второ действащо лице е ИВАН ВОЙНИКОВ, от село Дъбово, бивш шивач, оперативен работник на ДС Казанлък, внедрен сред горяните от сливенската чета.

Лично застрелял горяните от село Елхово. Понастоящем Иван Войников е о.з. генерал от ДС и живее в село Крън, общ. Казанлък.

Другото действащо лице ИВАН ЦОНЕВ от село Средногорово, оперативен работник от ДС – Казанлък, сега е о.з. генерал от ДС и живее в София. Баща на главния секретар на БНТ Паун Цонев. След убийството на горяните е събрал всички тяхни лични вещи, които се съхраняват в село Средногорово като доказателство за неговото геройство по време на годините за борба с горяните.

Задачата, която получава Никола Христов от ДС е да спечели доверието на горяните, като им внуши, че е във връзка с други горяни от Сливенската чета, които очакват подходящ момент да преминат границата и напуснат България. Оперативният план на ДС е следният: при срещата на двете чети да се използва моментът на изненадата и горяните да бъдат обезоръжени от оперативните работници, които ще се представят за горяни от Сливенската чета. Командирът на горяните е Енчо Бреско-вски,

който замества Георги Комитов – бивш военнослужащ, който е заминал с двама горяни за среща с техни помагачи да събере информация за горяните от Сливен. Енчо Бресковски е от село Розовец. Брат му е жив и живее в бащината им къща в селото.

Единствен, който проявява недоверие към бъдещата „среща” между „сливенските горяни” и турийските, е един бивш полицай, който е обвинен, че е провокатор, и застрелян два дни преди фаталната среща. Застрелян е по внушение на Никола Христов, тъй като е застрашавал операцията на ДС. Никола Христов води групата от 5 души, предрешени като сливенски горяни, които са оперативни работници от ДС – Казанлък и Ст. Загора. Разработени са два варианта. Ако бъдат обезоръжени горяните без стрелба, ще бъдат откарани в затвора и осъдени от специален съд. Вторият вариант е, ако не бъдат обезоръжени, да бъдат избити.

След разиграването на сценария по тържественото посрещане на сливенските „горяни” се провежда първият сценарий на ДС. Двете чети са строени една срещу друга и когато прозвучава командата на Никола Христов „Кръгом” и всички без Енчо Бресковски се обръщат кръгом и тогава прозвучава втората команда „Хвърли оръжието”. Бресковски вдига оръжието да стреля, но е покосен от Иван Войников. Без да се обръщат,

двама от горяните хукват да бягат и са покосени от Никола Христов с автомата, скрит под дрехите му. Останалите, вцепенени и парализирани, вдигат ръце, но вече е късно. Оперативните работници на ДС, подушили прясна човешка кръв, не могат да спрат и започват стрелба от упор по останалите, които падат един върху друг. След няколко секунди всичко е свършено, но се оказва, че двама от горяните са полуживи и издават стонове под телата върху тях. Веднага са извадени изпод купчината тела и са изправени един до друг на едно от близките дървета. След нова команда от Иван Войников и трима оперативни работници с автомати откриват стрелба. Двамата се свличат, покосени с повече от 60 куршума. Дървото повече не пораста и сега стои като обвинител: изсъхнало и грозно, пълно с деформирани куршуми от автомат. От тялото на единия горянин, при есхумация на гроба, бяха извадени шепя деформирани куршуми, които бяха съхранени и изпратени в Института в Ст. Загора за изследване. От гроба бяха извадени 16 черепа и 32 бедрени кости. Селяните, пазачи на картофените ниви, които са заривали гроба, също са преброили 16 трупа.

Двама от участниците в избиванията на горяните са все още живи и получават възможно най-висока пенсия в България, а братът на Енчо Бресковски получава 75 лв.

Изготвил материала
председателят на Съюз „Истина”,
Казанлък, г-н Йордан Маринов.
27.10.2004 г.
гр. Казанлък Председател
/Йордан Маринов/”.

Карловската чета. В началото на
1951 г. братята Атанас и Иван
Баталови от с. Каравелово,
Карловско, преминават в
нелегалност. През юни с.г. към
тях се присъединяват
„блуждаещите” четници Ганчо
Данчев от с. Игнатово,
Карловско, Петко Жеров и Ненчо
Заков от с. Каравелово,
Карловско. Общият брой на
горянската чета в началото на
август с.г. достига 6 души.
Командир на четата е Атанас
Иванов Баталов, активен
привърженик на забранената
БЗНС (нп). Интересно за него е
това, че преди 9 септември 1944 г.
участва в т.нар. антифашистка
борба. Останалите горяни също
са привърженици на Земеделския
съюз (нп). В справка на службите
на Държавна сигурност от 10
август 1951 г. се съобщава:
„Бандитите действат в района
Каравелово, Копривщица,
Староселския балкан и на север
към Троянския балкан. Бандата
не е правила никакви акции, но са
замислени такива и с наша
агитация са разубеждавани.
Въоръжението на бандата е
пушки, пистолети и бомби, говори
се, че има и един автомат.

Почти до края на месец юни по
тази бандитска група не са взети
сериозни мерки и са пропуснати

редица възможности за
успешното им ликвидиране.
Заангажирани са за работа при
тях Околийският началник на
МВР и двама разузнавачи при
съдействието и ръководството на
главния инспектор Радинов.
За ликвидиране на бандитската
група са вземани мерки главно по
вербовка на агентура,
активизиране наличната такава и
подготовка условията за
провеждане комбинация по
бързото им залавяне и
ликвидиране. Мерки са взети и
спрямо засечените връзки и ятаци
над 35 души. Понастоящем в
бандитската група се провежда
определена линия за неприема-не
на нови бандити и непровеждане
на акции и се намираме в момент
на предстояща среща
непосредствено между бандитите
и агент „Стамбол”. Успешно по
тази група работи именно този
агент, притежаващ изключителни
качества и възможности да влияе,
определя линията на бандитите,
ползвайки се с достатъчно
авторитет. Използват се още
агентите „Василев”, „Въжаров”,
„Начев”, „Славчо” и др., които
също така имат възможности за
работа, главно сред връзките”.

Пловдивските чети. В района на
Пловдивски окръг през лятото на
1951 г. действат четири горянски
чети. Първата и най-активната,
която създава немалко трудности
на службите на Държавна
сигурност, е зла-тоселската, в
Казанлъшка околия, с командир
Георги Комитов. Нейното
възникване, развитие и гибел са

проследени на предишните страници. Към нея се причислява въоръжената група от трима души на Иван Ваневски, която действа в района на с. Стряма, Пловдивско. Втората чета е карловската, за която вече бе разказано.

Третата чета се обособява през юни 1951 г. и се движи в района на селата Марково, Гълъбово, Ситово в Пловдивска околия и около с. Добралък, Асеновградско. В справка на службите на Държавна сигурност се съобщава: „Бандитската група е обособена в началото на юни т.г. от забягналите трудоваци Спас Тодоров Райкин от с. Зелениково, Пловдивско, Стефан Петров Пелтеков от с. Брани поле, Пловдивско, и Здравко Костадинов Дамянов от с. Беласица, Пловдивско. Горните трима забягнали по указания на Васил Лазаров, сержант от Пловдив, един от ръководителите на нелегалната фашистка организация „Българин съм”, по нареждане на организацията. Впоследствие към бандата се присъединяват Петър и Иван Ст. Славови от с. Марково, Пловдивско, и братята Петър и Борис Николови Петлекови от с. Брани поле. Точното местонахождение на бандата не е установено, а също така и структурата на организацията в самата група. Всички обекти произхождат от бедни и средни семейства и по политически причини са били „легионери” и Н. Петковисти. За работа по тази

банда е комплектувана група от началник отделение XII и двама разузнавачи под ръководството на началник-от-дел Ст. Митев”.

Четвъртата чета е създадена през април 1951 г. от Стефан Димитров Генчев и Димитър Танев Грозев в района на с. Първенец, Пловдивско. Службите на Държавна сигурност дават следните данни за четата:

„Първоначално групата е в състав от 9 души, 5-ма от които ликвидирани. След разбиването на групата остават само бандитите Стефан Генчев, Стоян Кацаров, Александър Джамбов и Васил Грозданов. Няма никакви данни за местонахождението на бандитите. Възрастта им е до 30 години, по политическа принадлежност Н. Петковисти, произхождат от бедни и средни селски семейства. Не са проведени никакви акции от тяхна страна. Заангажирани са двама разузнавачи под ръководството на началник отдел „ДС” Ст. Митев. Провеждат се мероприятия по вербовка на нова агентура”¹¹⁰.

Горяните в Пазарджишка околия. Сведения за горянската чета, за нейното създаване, дейност и разбиване намираме в справка на службите на Държавна сигурност, следственото дело и съдебния процес. При сравняване на данните от посочените три източника се натъкваме на доста съществени различия. Историята на горянската чета е следната. През пролетта на 1949 г. Спас Асенов Иванов от с. Малко Белово, Пазарджишко, се заема

със създаването на нелегална организация, която се именува Съюз на свободните войни. С увереност може да се твърди, че броят на членовете във формираните местни групи в Пазарджик и най-вече по селата, както и на привържениците на организацията е 280 души. Тя си поставя задачата да работи сред селяните за проваляне на държавните доставки и да ги настройва срещу кооперативните стопанства. И постига немалък успех, защото сред населението се заговорва: „Мързеливите комунисти в селата искат да ни вземат всичко”. Но главната задача на нелегалната организация Съюз на свободните войни е формирането на горянска чета. Тя се основава през юли 1949 г. и до началото на 1951 г. в нея има вече 12 четници. Командир е Спас Асенов Иванов, чиято биография е твърде противоречива. Преди 9 септември 1944 г. е бил член на „Бранник”, след това става активен член на РМС, а когато е изключен оттам като „фашист” през 1946 г., се присъединява към опозиционния Земеделски младежки съюз. Служи в Трудови войски, откъдето избягва и минава в нелегалност. Укрива се в района на с. Малко Белово, Пазарджишко111. Според сведенията на службите на Държавна сигурност горянската чета има следния състав: Спас Асенов Иванов от с. Малко Белово, Петър Кръстев Стоянов от с. Симеоновец, Димитър Христов Мицков от с. Мененково, Иван Миланов

Попчев от с. Бошуля, Владимир
Димитров Нонев от с.
Мененкьово, Петър Илиев
Стойчев (Чобана) от с. Юнаците,
Петър Коцев Пендев от с.
Карабунар, Георги Димитров
Къосев от с. Величково, Георги
Звездов от с. Семчиново, всички
от Пазарджишка околия, Андон
Николов Минев от с. Голямо
Конаре, Пловдивско, и Васил
Йорданов Василев и Борис
Стоянов Янчев -без сведения за
родните места или
местожителството им.

Политическият състав на
горянската чета е доста
разнообразен -членове на бившия
БЗНС (нп), привърженици на
ВМРО – Иван Михайлов, и две
криминално проявени лица. До
лятото на 1950 г. четата провежда
правилна тактика, като се стреми
да разшири яташката си база и „да
настройва населението срещу
комунистическата власт”. От
името на Съюза на свободните
войни се разпространяват позиви
и листовки. Но след това
четниците преминават към
терористични акции. Убиват паза-
ча на житната реколта Георги
Атанасов Паунов, нападат
селсъвета в с. Аканджиево,
Пазарджишко, и нанаяват двама
негови служители и др.
Населението се отдръпва от тях,
като изразява несъгласие с тези
акции на горяните.

Службите на Държавна
сигурност създават специална
разработка с кодовото
наименование „Курбан” от 10

юни 1950 г. В нея се посочва: „В района на с. Малко Белово, гара Белово и Мененкьово да се изпрати една група от трима ОР (оперативни работници – б.а.) Георги Ст. Георгиев, ОР Христо Кодуков, двама от окръга ДС – Пловдив, и ОР Стоян Спасов от бюро ДС – Пазарджик, която група да се свърже с масовата агентура в района на селата Мененкьово, М. Белово, Сестримо, Габровци, като най-подробно се инструктира същата”. Те са под кодовото наименование „Каравелов”, „Сокол”, „Ястреб”, „Миролуб”, „Христо”, „Стоян” и др., общо 36 агенти. Но необходимата информация службите на Държавна сигурност получават само от 6 агенти и 7 информатори. В разработката „Курбан” се посочва да не се арестуват всички разкрити членове на организацията Съюз на свободните войни, а да се подберат от тях по-слабите психически и да се използват като агенти. Най-полезен от агентите на ДС се оказва Владимир Димитров Нонев, под псевдоним „Вандер”, от с. Мененкьово, Пазарджишко, също избягал като войник от Трудовите войски и близък на командира на горянската чета Спас Асенов Иванов. В справка на Държавна сигурност за пазарджишката горянска чета четем: „През януари 1951 г. е внедрен агент сред връзките на главатаря на бандата, а впоследствие и към самия него. Казва се, че агентът е командир на друга банда, която

действия в друг район, и че иска връзка с пазарджишката банда. За координиране на действията агентът предлага да се проведе общо съвещание в неговия район, което предложение е прието. Още във влака на път за „срещата” Спас Асенов (главатарят на бандата) е арестуван. При разпит той дава точни сведения за другите бандити. Следва действие, при което 3 бандити са убити, 5 заловени, а 4 успяват да се укрият, които заедно с 4 членове на нелегалната организация образуват нова група, която действа в района на гара Септември. На 16 август 1950 г. в м. Свинарника, Семчиковския район, Пазарджишко, службите на Държавна сигурност разкриват бивак на горяните. В него са намерени пишеща машина, оръжие и дрехи”.

В справка от 10 август 1951 г. главният инспектор Ат. Ракидов докладва: „В Пазарджишка околия се водят групови разработки „Престъпници” на Петър Коцев Пендев и Георги Димитров Кьосев, останали от бандитската група по ССВ (Съюз на свободните войни – б.а.), а така също и личните разработки „Бегач” на Иван Асенов Иванов и „Апаши” на Атанас Костадинов Кушкелов, също от ССВ.

По горните разработки е установено само до известна степен движението на бандитите Кьосев и Пендев и се провеждат мероприятия по ликвидацията им от агент „Върбалака”, като за

целта е съставен специален план. За останалите двама няма сведения къде се намират. Заангажирани са само сили на ДС – Пазарджик.

В окръга ни има данни, че се намират някои нелегални блуждаещи, без да е установено точното им местонахождение, връзки и пр. на същите. Такива са Христо Генов Чолаков от с. Дамлян, Карловско, Петър Йорданов Райчев от с. Крумово, Асеновградско, Иван Апостолов Василев от Асеновградско и др.”¹¹⁵.

Нелегалната въоръжена група в Ямболска околия. През пролетта на 1949 г. по инициатива на Тоню Славов Манолов се образува нелегална организация, наречена „Оранжева гвардия”. Тя успява да създаде нелегални групи в 21 села на околията. Ръководството на групата започва подготовка за формиране на горянска чета. Тази задача е възложена на члена на комитета на организацията Колю Димитров Господинов, който се предвижда да бъде командир на въоръжената група. В нея влизат Тоню Стоянов Дичев, Господин Иванов Писарски, Димитър Петров Джерджиев и Ангел Петков Радев. Започва набавяне на оръжие и подготовка на скривалище в м. Манастирския баир, Ямболско. Членове на нелегалната организация разпространяват и позиви, изпратени им от София¹¹⁶.

След разкриването на нелегалната организация помощник-министърът в Министерството на вътрешните работи Георги

Кумбилиев слага следната резолюция на изпратения доклад за разкритата нелегална организация в Ямболско: „Една част бедни и средни селяни да бъдат вербувани, а друга – изпратени в ТВО. Само 6-7 души, най-реакционното и активно, да бъде предадено на съответните власти”.

Русенските горяни. След няколко срещи и разговори на съмишленици на 4 септември 1950 г. се провежда учредително събрание на нелегалната организация „Областен земеделски нелегален център № 1” в дома на Димо Димов Лафчиев от с. Сваленик, Русенско. На него присъстват Иван Димитров Букев от с. Хлебарово, Разградско, Димитър Лазаров Мамулков от с. Сваленик, Русенско, Тодор Йорданов Терзиев, Жеко Жеков Стоев от с. Хлебарово, Разградско. За председател на организацията е избран Жеко Жеков, организационен секретар – Иван Чобанов, касиер Димо Лафчиев, контролна комисия – Тодор Терзиев, завеждащ бойни групи и връзки с други нелегални организации – Димо Мамулков, и Цанко Цанев – финанси, събиране на членски внос и подпомагане с пари и храна семействата на репресираните. Последва формирането на районни комитети и местни организации. Първите се образуват в селата Нисово, Костанденец, Сваленик, Борисово, Писанец, Ряхово и Ветово, Русенски окръг.

Важна роля за разрастването и дейността на нелегалната организация има състоялата се конференция през март 1951 г. в тепавицата край с. Писанец. На нея присъстват 40 души. Те изслушват доклад за дейността и задачите на „Областен земеделски нелегален център № 1“, изнесен от Цветанка Георгиева, и полагат клетва със следното съдържание:

„Обещавам пред целия български народ да се боря за неговото освобождаване, за да възтържествува свободата и демокрацията. Зная, че всяко своеволие и предателство се наказват със смърт! Заклех се!“.

Още през следващия месец след конференцията организацията създава свои групи в Карнобатска, Русенска, Тутраканска, Разградска и Беленска околия. Тяхната дейност се свежда до разясняване сред селяните как комунистите ги ограбват под формата на принудителното им вкарване в ТКЗС (ниви, коли, волове и овце), до разпространяване на позиви и до събиране на продукти и пари за семействата на репресираните. Нелегалната организация става база за формираната в началото на 1951 г. първа горянска чета в Русенски окръг. В справка на Държавна сигурност се посочва: „В началото на 1951 г. към вече миналия в нелегалност Цанко Цанев (Мечето) се присъединяват няколко души, застрашени във връзка с разкриването на нелегалния „Областен земеделски

център № 1". Така се формира русенската банда в състав:

1. Цанко Иванов Цанев (Мечето), на 49 години, от с. Писанец, Русенско, ръководител. Георги Йогов Пенев, 50 години, от с. Писанец, Русенско. Петър Антонов Пенев, 50 години, с. Писанец, Русенско. Димитър Атанасов Ковачев, 42 години, от с. Ветово, Русенско.

Станчо Тончев Лазаров-Мамулков, на 32 години, от с. Сваленик, Русенско. Цветанка Стефанова Георгиева-Чалъкова, на 22 години, от с. Червена вода, Русенско. Цвятко Недялков Недев, на 32 години, от с. Паламарци, Търговищко. Бойко Братилев Бойков, на 32 години, от с. Паламарци, Търговищко. Групата достига до 40 души. Тя си създава мрежа от ятаци, помагачи и връзки поради силното влияние в този край на БЗНС (о.)".

В следващата справка на ДС за горянската чета научаваме следното: „Активна агентурна разработка „Убийци” е възникнала през месец септември 1950 г. и се води от окръг Русе. Разработват се 8 нелегални, които се укриват от нелегалната организация в Русенски окръг. Всички са бивши „николапетковисти”. В друга справка на ДС се посочва, че през пролетта на 1951 г. горяните достигат 30 души, ръководени от областен комитет на

николапетковисти в Русе. Те са подстрекавали населението и са убили двама „свои бандити, заподозрени като агенти на ДС”¹²¹. Следват и други справки, вече свързани с ликвидирането на горянската чета. Към 27 април 1951 г. в Русенски окръг, се посочва в сведение на ДС, са заловени Георги Пенев (Делирадев), Цанко Иванов Цанев (Мечето), Димитър Атанасов Ковачев, Цветанка Стефанова Георгиева и Бойчо Бра-тилов Бойчев. Четата е разгромена през май и юни 1951 г., като само един четник успява да избяга¹²². Следва и доклад на началника на отдел XII към ДС, в който е записано: „Под ръководството на отдела в Русенски окръг се създаде качествена агентура, вследствие на която бяха убити, заловени и предали се 28 бандити”.

Заловените горяни и арестуваните членове на нелегалната организация са съдени в два процеса от Русенския областен съд. Първият съдебен процес осъжда Тодор Колев Засмянков. Вторият процес с присъда от 9 ноември 1951 г. осъжда задочно на смърт Георги Йоргов Пенев, Нено Иванов Цанев и Радко Михов Радков. Командирът на четата Цанко Цанев (Мечето), успява да се измъкне от блокадата на милицията, но на път за границата е убит в гр. Хисаря¹²⁴. Самоковската нелегална организация. През есента на 1950 г. Кирил Христов Лесов, Атанас

Борисов Баташки и Васил Мишев започват изграждането на нелегална организация в Самоковска, Станкедимитровска и Кюстендилска околия. Според организационните принципи се изисква групите по места да бъдат от трима членове. Установява се връзка с някои активни членове на БЗНС (нп) в София, а Атанас Баташки създава нелегален канал за Турция. Според агентите на службите на Държавна сигурност само в селата Ковачевци, Поповяне, Алиново, Ярлово, Крайница и др., Самоковска околия, членовете и симпатизантите на нелегалната организация достигат 68 души. По политическа принадлежност те са повечето членове на забранения БЗНС (нп) и Земеделския младежки съюз към него. Но са привлечени също и анархисти, бивши членове на „Бранник” и легиона, както и безпартийни.

Атанас Баташки определя главната цел на организацията така: „Нелегалната организация трябваше, опирайки се на бившите земсисти опозиционери, да се превърне в мощна сила, годна да се бори с оръжие в ръка за свалянето на властта”. И наистина, ръководството на организацията изгражда землянки в района на с. Рила, Самоковско, снабдява се с оръжие и събира пари за нелегалната борба.

На 23 октомври 1951 г. Софийският окръжен съд издава смъртна присъда чрез разстрел на Атанас Борисов Баташки, Кирил

Христов Ле-сов, Йордан Станков
Чиянов и Петър Драганов Петров
за това, че са създали и
ръководили организацията, която
„си е поставила за цел свалянето
на народната власт”¹²⁷.

Поповската чета. По сведения на
службите на Държавна сигурност
в Шумен лицето Иван Стойчев
Минчев от с. Паламарци,
Търговищко, е вербувано за агент
през есента на 1947 г. Той обаче
умело се изплъзва и не дава
никакви сведения, а в началото на
1951 г. преминава в нелегалност.
В продължение на няколко месеца
Иван Стойчев и Илия Ненов
успяват да изградят по селата на
Поповска околия нелегални ор-
ганизации. Само в с. Цар Асен
нелегалната група е от 16
членове, които полагат клетва. По
политическа принадлежност
всички те са привърженици на
БЗНС (нп)¹²⁸. След като
организацията стабилизира
своите редове и набавя оръжие,
през есента на 1951 г. се създава и
горянска чета. Първите горяни са
Георги Христов Чапуков, Стефан
Христов Чапуков и Димитър
Митев Унгуров от с. Гогово,
Поповска околия, и Пенчо Тодо-
ров Ганчев от с. Цар Асен,
Поповска околия. Пенчо Тодоров
също е вербуван за агент на ДС –
Шумен, но „при вербовката не се
е разоръжил напълно” и „затова
бил минал в нелегалност”.
Общият брой на четата в края на
1951 г. достига 15 души. Тя се
движи в района на с. Опака, Гра-
дище, Албанова, Любен, Крепча,
Паламарци и Ковачевци, като
установява връзка с русенските

горяни. Любопитен е фактът, че основният ятак на четата Петър Христов Радков от с. Градище, Поповска околия, е стар деец на БКП. Службите на Държавна сигурност планират в своите разработки вербуването му, но не сполучват¹²⁹.

Поповските горяни не провеждат акции, а само настройват населението негативно към комунистите. За разкриване и ликвидиране на горяните тук ДС се насочва към внедряване на агенти в нелегалната организация и в четата. В доклад на началник отдел XII от 27 октомври 1951 г. се посочва: „Сформирана е бригада от 8 оперативни работници начело с началник отдел – ДС капитан Т. Венев, която се командирова в района, където действа бандитската група, със задача да вербува агенти из средата на установените ятаци, във връзка с бандитите, да създаде масов агентурно-информационен апарат, за организиране на агентурно наблюдение на засечените ятаци и връзки и да провежда засади на подходящи места при получаване на сигнали за придвижване на четата”.

И наистина службите на ДС успяват да внедрят в горянската чета агент „Драган”, като връзка с него държи агент „Тихомир”. Агент „Драган” престоява 20 дни в четата, но поради нередовна връзка с агент „Тихомир” не се осъществява „Реализацията на разработката за ликвидиране” на горяните. А замисълът е четата да

се доведе до предварително определена от ДС кошара, където я очаква въоръжена група от милицията. Тогава се пристъпва към изпълнение на друга разработка, която да бъде осъществена от агент „Серафимов”. В нея се предвижда агентът да настоява сред горяните да осъществят връзка с Русенската чета и по този начин „с един замах” да се унищожат и двете банди, като се съберат на едно място. Но командирът на Поповската чета не се съгласява и тогава ДС преминава към ликвидиране на горяните „чрез физически действия в края на 1951 г. и началото на 1952 г.”¹³¹. Заловените горяни, членове на нелегалната организация, са съдени през юли 1952 г. от Шуменския окръжен съд.

Старозагорската въоръжена група. Въоръжената съпротива в окръга започва през 1947 г. В Чирпанска околия е създадена група от 3 души, а в Хасковска и Харманлийска околия са формирани 2 групи общо с 12 горяни. Но те нямат опора в нелегални организации и са принудени да емигрират¹³³. През пролетта на 1948 г. започва подготовка за нелегално възстановяване на БЗНС (нп) в Стара Загора и окръга. Образовано е ръководство с главен отговорник Вълчо Русев Ковачев и членове Ненчо Тончев, Запрян Ангелов, Михаил Златев, Желю Динев и Христо Манев. Между тях се извършва разпределение по градове. Ненчо Тончев обяснява:

„Нашата близка задача в тази нелегална организация беше да се организират нелегални групи по селата, тези групи да се въоръжат и при интервенция да се присъединят към интервентите”. Освен това членовете на организацията трябвало да поддържат духа сред своите среди, тъй като „в скоро време между Русия и САЩ започва война”.

Първите образувани нелегални групи започват да събират помощи за семействата на репресираните и да набавят оръжие. През октомври 1950 г. Христо Пенчев, Иван Нейков и Костадин Атанасов Пътников, застрашени от арестуване, минават в нелегалност и формират въоръжена група. От сведенията на службите на Държавна сигурност и разпитите пред съда е видно, че групата не развива дейност, а се укрива и чрез предателство е заловена. По признание на Ненчо Димов пред съда той се опитал да установи връзка с асеновградската група и чрез нея да бъдат прехвърлени в Турция застрашените от арестуване или минали в нелегалност членове на организацията. По сведения на Държавна сигурност до края на 1951 г. в Старозагорски окръг има 145 нелегални, но не се посочва колко са в страната и какъв е броят на лицата, избягали в Турция, Гърция и Югославия. Защото на двата процеса, първият, проведен от 27 до 29 юни 1951 г., а вторият – от 13 до 15 септември

с.г. в Старозагорския окръжен съд, подсъдимите са общо 25 души.

Четата в Сапарева баня. Създадената през лятото на 1951 г. нелегална група в Сапарева баня преминава незабавно към формиране на горянска чета. В нея влизат Петър Драганов Петров от Перник, командир, Петър Стефанов Цинцарски от с. Сапарево, Станкедимитровско, Велчо Свиленов от с. Ярлово, Йордан Иванов и Ангел Лорисов от с. Яребковци, Самоковско. Основната цел, която си поставя въоръжената група, е да организира съпротивително движение в околията. Но тя просъществува само две седмици и е предадена от агент измежду самите горяни. В сведение на службите на Държавна сигурност се посочва: „...чрез агент, който оглавява бандата и създава условия в нея и на ОР”. Арестувани и предадени на съд са 9 души.

Първа сливенска чета. През пролетта на 1950 г. в дома на Коста Дейков Костадинов от Сливен се събират Георги Фърчанов, Михаил Гюров, Михаил Инджов, привърженици на БЗНС (нп), и анархистът Пеню Христов Михов. След като обменят мнения, те решават да се образува нелегална организация – Комитет на съпротивата. По своята същност това е възстановяване на забранения земеделски съюз на Никола Петков. А през август с.г. в м.

Мамуняка, в Сливенския балкан, се провежда конференция, на която се решава да се формира горянска чета. За отговорник на Комитета на съпротивата е избран Коста Дейков, бивш фелдфебел, а ръководството му се състои от 6 членове. По сведения на службите на Държавна сигурност нелегални групи с отговорници и общо над 90 членове се създават в 19 села с в Сливенска, Новозагорска, Казанлъшка околия.

Същевременно се формира и първата горянска чета от 8 души в Сливенския балкан. Командир на горяните става Пеню Христов Михов. Но още през първия месец възникват разногласия по тактиката на четата. Командирът настоява за незабавно провеждане на „бунтарски действия“ – постановка, която не се приема от Коста Дейков с мотива, че това ще доведе до бързо ликвидиране на четата от страна на милицията, а трябва „да се чака външна намеса“. Тогава Пеню Христов решава да сформира нова чета само от анархисти. Това е основната причина, поради която Коста Дейков убеждава ръководството на организацията да бъде убит Пеню Христов. Неговия разстрел извършва четникът Коста Сандиев¹³⁸. Убийството на командира обаче довежда до объркване и смут сред горяните и членовете на организацията Комитет на съпротивата. Това обстоятелство улеснява разкриването и ликвидирането на четата от

службите на Държавна сигурност. За това как се извършва то намираме сведения в справка на началника на отдел I на ДС. В нея е записано:

„Строго поверително! СПРАВКА

За резултатите от следствието на задържаните обекти по разработките „Сврака” – Сливен, „Гангстери” – Казанлък, и „Гарвани” – Нова Загора. От разпитите на задържаните обекти по разработките „Сврака”, „Гангстери” и „Гарвани” се установи, че през юни 1950 г. в Сливен и околията бившият фелдфебел Костадин Дейков Костадинов, активен н. петковист, е отпочнал изграждането на нелегална н. петковистка организация. До ноември т.г. организацията е обхванала 16 села от Сливенска околия, ръководена от Околийския комитет на съпротивата, съставен на нелегална конференция през август в Сливенския балкан. Околийският комитет на съпротивата е имал следния състав:

Костадин Дейков Костадинов от Сливен
Пеню Христов Михов от Сливен
Михаил Василев Инджов от с. Николаево, Сливенско
Димитър Димитров Фърчанов от с. Николаево, Сливенско
Васил Стойчев Добрев от с. Речица, Сливенско
Атанас Пеев Петров от с. Гергевец, Сливенско

В помощ на Околийския комитет на съпротивата са били определе-

ни районни отговорници, както следва:

Васил Стойчев Добрев – отговорник за селата Речица, Мечкаро-во, Ковачите и Чинтулово.

Димитър Димитров Фърчанов – отговорник за селата Николаево, Кермен, Скобелево, Груфишево и Панаретовци.

Атанас Пеев Петров – отговорник за селата Гергевец, Самойлово и Желю воевода.

4. Паскал Динев Топузов – отговорник за селата Чокоба и Крушаре.

Нелегалната организация имала над 63 членове, предимно н. петковисти, кулаци, бивши полицаи, анархисти, уволнени офицери и криминални престъпници. Организацията е целяла изграждането на нелегални н. петковистки групи по места, въоръжаване на членовете си и с външна помощ, която очаквали в близко бъдеще, за сваляне на народната власт.

Обособена била бандитска група от 8 души, ръководена от Пеню Христов, ликвидиран в края на октомври т.г. по нареждане на Костадин Дейков за разногласията между двамата по ръководството на бандата и подялбата на сума около 800 000 лева.

През ноември т.г. ръководителят на нелегалната организация Костадин Дейков Костадинов преминал в бандата заедно със сина си Дечко Дейков. Съставът на бандата е:

Костадин Дейков Костадинов от Сливен

Дечко Костадинов Дейков от
Сливен
Косю Иванов Загорчев от с.
Елхово, Казанлъшко
Семо Кузманов Попов от Сливен
Кирил Петров Стефанов от
Сливен
Кръстю Христов Сандиев от
Сливен
Димитър Демирев Иванов от с.
Скобелево, Сливенско
Петко Михайлов Саханджиев от
с. Добри дял, Г. Оряховско.
Пеню Христов Михов от Сливен,
ликвидиран в края на октомври
т.г. Бандитите са били въоръжени
с два автомата, 5 пушки, 14
бомби, 7
пистолета, повече от 1000
патрона, бинокли, раници,
платница, военна
радиопредавателна станция и
циклостил, с който отпечатали
над 600 позива и се готвели да ги
разпространят в съседните
околии. 14 членове на нелегалната
организация от Сливенска, Н.
Загорска, Казанлъшка и
Котелска околия са поддържали
връзка с бандитите, като ги
укривали и снабдявали с оръжие и
провизии.

Организацията е провела две
околийски конференции, две
събрания с бандитите в Балкана и
една сбирка. Събрала е помощи:
пари – над 120 000 лева, 50 кг
взрив, 100 капсула, 12 автомата, 9
пушки, 14 бомби, 1700 патрона, 16
пистолета, 3 бинокъла, 2 чифта
ботуши, 2 чифта туристически
ботуши, 4 костюма и ямурлуци.
За нуждите на бандитите са били
събирани следните продукти: над

420 кг брашно, около 50 хляба,
над 150 яйца, 5 кг сирене, 2 кг
сланина, 2 агнета и др. Освен това
за нуждите на организацията е
била изразходвана сумата 618 000
лева, открадната касата на ф-ка
„5-ти септември” от бандита
Кирил Петров Стефанов, бивш
счетоводител във фабриката.
Организацията е подготвила
нападение на с. Бела и Крушаре,
Сливенско, за да се снабдят с
оръжие.

Заедно с изграждането на
нелегалната организация в
Сливенска околия под
ръководството на Костадин
Дейков, н. петковистът Никола
Стефанов Попов изгражда друга
н. петковистка организация, също
с участието на анархисти,
уволнени офицери и демократи,
на брой 17 души, предимно от
Сливен и селата Сотиря,
Тополчане, Камен и др. Провели 5
нелегални събрания. Събрали
около 60 000 лева и изпратили чо-
век да установи връзка с
„Централно ръководство” в
София. Помагали с пари и
оръжие бандата на Пеню
Христов, с когото Никола Попов
поддържал връзки.
Избран е бил комитет, който да
ръководи организацията, в състав:

Никола Стефанов Попов от
Сливен
Кирил Василев Мечков от Сливен
Иван Георгиев Христов от Сливен
Иван Иванов Патев от Сливен.

До август т.г. организациите,
оглавявани от Костадин Дейков и

Никола Панов, са работили съвместно, но поради обвинение срещу Дейков в злоупотреба с организационни средства и провизии възникнали ежби главно между Попов и Дейков.

Нелегалната организация на Костадин Дейков бързо се разраства и през септември т.г. обхваща николапетковисти и анархисти от Новозагорска и Казанлъшка околия. Срещали са се с представител на анархисти и н. петковисти от тези околии в дома на Костадин Дейков. Решили са да създадат широко съпротивително движение с участие на николапетковистите, анархистите и легионерите от Казанлъшка и Новозагорска околия, където започнали събирането на средства, оръжия и вербуване на ятаци. Двамата бивши легионери Косю Загорчев и Семо Попов от с. Ми-лево, Казанлъшко, по канали на нелегалната организация били въведени в бандата. Анархистите от Казанлъшка околия са подготвили бягството и преpraщането в бандата на Герчо Божилов Недялков, Бончо Иванов Няголов и Дончо Христов Кушлев, анархисти, заговорници от мина „Марица” – Димитровград.

През октомври т.г. в дома на Петко Балчев от с. Твърдица, Новозагорско, се състояло нелегално събрание, на което присъствал Костадин Дейков и представители на Сливенска, Новозагорска, Казанлъшка и Еленска околия, на

което обсъждали въпроса за обединение на Еленската бандитска група. В Новозагорска околия н. петко-вистите събрали средства, закупили медикаменти и укривали двамата бандити Косю Загорчев и Семо Попов, след като напуснали Сливенския балкан.

От Казанлъшка околия са въввлечени в нелегална дейност над 30 души активни н. петковисти, анархисти, легионери от осем села.

От Новозагорска околия в нелегалната организация са засечени около 10 н. петковисти от четири села.

При реализация на разработката „Гангстери” – Казанлък, са задържани 11 лица, засечени са 20 души, общо 31 човека.

При реализацията на разработката „Гаврош” – Нова Загора, са задържани 5 души, засечени 5 души, общо 10 човека.

Следствието в общи линии в Сливен и Стара Загора е приключено. Всички задържани правят пълни самопризнания с изключение на Дучо Маринов, Васил Стойчев Добрев от Сливен и Никола Михайлов Кърша-ков от Стара Загора, които не са потвърдили някои от следствените и агентурни данни.

Михаил Инджов и Георги Фърчанов показват, че решили да излъжат Дейков, като му съобщят, че са установили връзка с „Централното ръководство” в София, за да не се изложат пред него и пред членовете на нелегалната организация.

Костадин Дейков прави пълни признания за вражеската си дейност, но отрича да е поддържал връзки с „Център”. Изграждането на организацията било отпочнало под влияние на вражеската пропаганда от чуждите радиостанции и главно под внушение на о.з. полк. Теофил Христов за предстояща американска окупация на България.

Александър Болградов, Димитър Фърчанов и о.з. ген. Стефан Сотиров признават участието и дейността си в нелегалната организация. Не е установено засега да са поддържали връзка с по-горен център.

София

20 декември 1950 г. Началник
отдел Първи – ДС /Б.

Думков/”139.

Как става залавянето на горяните от Сливенската чета. Най-достоверни данни за този случай има в доклад от помощник-министъра на вътрешните работи Иван Райков до министър-председателя Вълко Червенков от 23 ноември 1950 г. В него се посочва, че ликвидирането на четата се подготвя да се извърши по две линии. Първо, чрез „блокада и претърсване на района”, и второ, с помощта на агентите „Добролюб”, „Дунав” и „Засечник”. Осъществява се вторият вариант и се изоставя първият, който при няколко опита дотогава не дава резултат. На 26. X. т.г. „Добролюб” се свързва с командир К. Дейков, който е

представен от ятаците за командир на фиктивния отряд, действащ в Еленския балкан. Срещата между двамата става в дома на Петко Ив. Белчев от с. Козаре-во, Новозагорско. Те се споразумяват двете чети да се обединят, като се срещнат на 8 или 10 ноември в източния край на поляната на връх Чумерна. Представители на ДС предварително оглеждат местността, изкопават две землянки в източните склонове на връх Чумерна. Замисълът е да настанят горяните в тях и сутринта да ги арестуват. За ръководител на акцията е определен началник отдел XII Ст. Илиев. Но на 8 ноември бушува буря и срещата не се осъществява. На 10 ноември съгласно договорката четата, съставена от служители на ДС, дава ракетни сигнали, а горяните им отговарят с два изстрела. Но и сега срещата не се провежда. В доклада си помощник-министърът счита, че провалът е резултат от лоша организация на служителите на ДС. Но истината е, че горяните се разколебават и поемат в друга посока. На 12 ноември с.г. агентът „Добролюб” съобщава в ДС, че 5-ма от горяните, начело с командира Костадин Дейков, се намират в махала Гущери, Еленско, и са настанени по къщите.

Създадена е група от 12 разузнавачи и милиционери, които правят засади на определени места близо до

махалата. Там последователно, на двойки и тройки, „Добролюб” довежда бандитите, които веднага са обезоръжени и арестувани. Но старателното предателство на агент „Добролюб” не свършва дотук. На 12 ноември 1950 г. се получават сведения, че избягалите горяни Семо Кузманов Попов и Косю Иванов Загорчев от с. Милево, Казанлъшко, са търсили връзка в с. Твърдица чрез ятаци. ДС веднага изпраща там агент „Добролюб”. На 15 октомври с.г. агентът се свързва със Семо Попов и с обещание, че ще го отведе при групата горяни, предава Попов на милицията. По същия начин „Добролюб” постъпва и с Косю Иванов, като на 16 ноември с.г. го завежда в ловния дом в Балкана, където го чакат органите на Държавна сигурност. След ликвидирането на четата на 17 ноември 1950 г. се извършва „реализация” на нелегалната организация. Задържани са ръководителите и най-активните ѝ членове, общо четиридесет и девет, от които „двадесет и осем бивши членове на БЗНС (о.), пет легионери, четири анархисти, двама бивши членове на Демократическата партия и др.”, а по социален състав – двадесет и един „кулаци”, десет средни селяни, пет бедни селяни, пет богати занаятчии, четирима бивши военнослужещи и т.н.

Втора сливенска чета.

Към средата на ноември 1950 г. е разбита първата сливенска горянска чета. На нелегалната организация и горянския апарат е нанесен тежък удар. Но от репресиите се спасяват Георги Маринов Стойнов (Търпанов) и Иван Спасов Христов (Ахмачето). С настъпването на пролетта, опирайки се на неразкритите групи на Комитета на съпротивата по селата, те започват формирането на нова чета. През април и май 1951 г., страхувайки се от арестуване, членовете на организацията минават в нелегалност. По това време броят на горяните не надминава 30 души. Формира се ръководство на четата в състав: Георги Маринов Стойнов – командир, наричан от населението на този край Бенковски, Димо Банчев Фирков, помощник-командир, Иван Пасков Христов, политически командир, касиер Митю Ганев, а Радко Иванов Радков е член на командването.

През май 1951 г. горянската чета достига 72 души. В историята на горянското движение безспорно тя е най-голямата. И точно сега ръководството на четата допуска основната си тактическа грешка. Вместо да стабилизира вътрешната си организация, да вземе мерки за съхранението си и да изчака външна помощ, тя преминава съвсем лекомислено към снабдителни и най-вече наказателни акции. С това разкрива своето местонахождение и поставя на изпитания ятаците си, а някои от тях не издържат на

натиска. В обобщено сведение на Държавна сигурност за горянското движение в България за втората сливенска чета е написано: „По време на реализацията на нелегалната организация и бандитската група в Сливенско през 1950 г. двама членове на организацията – Георги Маринов Стойнов (Търпанов) и Иван Спасов Христов (Ахмачето) – успяват да минат в нелегалност. Органите на МВР не вземат своевременно мерки за тяхното залавяне, което става причина за кратко време да формират бандитска група, която достига до седемдесет и двама души числен състав.

Сливенската банда е добре организирана и подготвена във военно отношение и има голям авторитет и влияние сред местното население. През м. май извършват няколко терористични действия, нападения на стопански обекти и грабежи.

При тази обстановка се взема решение за фактическото разгромяване на бандата. Извършена е блокада и претърсване на един доста голям район, където действа бандата. В операцията участват сили на ДС, НМ и ВВ. Опитът да се ликвидира бандата предимно с извършване на блокади, засади, секретни постове и претърсвания не дава резултати, при това има убити и ранени служители и войници. Впоследствие са вербувани агентите Жан (Тодор Кавръчков) и Иванка (Василка Димитрова),

Балкан, Ви-риус и др., с помощта на които се разпространява сред връзките на бандата версията, че в Родопите действа друга бандитска група и има база, където англо-американците стоварват с парашути храна, оръжие, облекло и медикаменти. Жан и Иванка, след като спечелват доверието на самите бандити, им предлагат да ги прехвърлят в Родопите при техните „сподвижници”. Бандитите приемат плана за прехвърлянето, изготвен от органите на ДС, и по този начин на няколко пъти са превозени с камион до с. Първенец, Пловдивско, гр. Чирпан и гр. Стара Загора, а оттам в затвора. По този начин органите на ДС успяват да реализират една умно и професионално проведена оперативна комбинация”.

В друга справка на службите на Държавна сигурност се посочва: „Така например бандитската група в Сливенския балкан, наброяваща 72 бандити, беше ликвидирана без остатък, една част от които бяха заловени и осъдени, а друга част – избити.

Според Държавна сигурност „голяма заслуга” за ликвидирането на горяните в Сливенския балкан имала Василка Димитрова (агент „Иванка”), вербувана от инспектора от отдел XII Владимир Гогов. По спомени на участници в нелегалната организация в Сливен командирът на четата Георги Маринов (бивш санитарен

подофицер) се отскубва от блокадата и ранен се укрива в с. Градец, Котелско. Не без помощта на агентурата в края на август 1951 г. е открит и задържан от службите на Държавна сигурност¹⁴⁴. Заловените горяни и арестуваните членове на нелегалната организация са съдени на пет процеса, като са издадени 20 смъртни присъди.

В архивните документи на службите на Държавна сигурност авторът не откри подробности за това как чрез измама са отведени горяните и дали са оказали съпротива, когато са разбрали, че са попаднали в клопка. В книгата на Петко Огойски „Записки за българските страдания 1944—1989 г.“, се разказва, макар и по спомени, за тази интересна страница от историята на горянското движение. И за да не ги преразказвам, нека читателят се запознае с тази книга, в която ще намери интересни сведения за горянските чети.

В разгрома на втората горянска чета в Сливенския балкан, както и на други чети, участват т.нар. Вътрешни войски, създадени през 1948 г. към МВР за борба срещу горянското движение. Но не ми бе разрешено да ползвам документите, съхранявани във Военния архив.

От документите в архивите можем да направим извод, че за ликвидирането на горянското движение ДС използва главно агентурната система. Чрез нея

първо се открива както местонахождението на четите, така и на нелегалните организации, които са тяхна база. Започва се с арести на членовете на нелегалните организации, за да се получат допълнителни сведения за четите. Последният етап е залавянето и избиването на четниците горяни.

Вторият подход, който използва ДС чрез агентурата си, е да „организира обединението” на четите. По-малките и недобре въоръжени чети трябва да бъдат прехвърлени към по-добре организирани и въоръжени, и то в райони, близки до границите с Гърция и Турция. Това е много добър ход на ДС защото създава надежда у горяните, че при опасност от разгром на четата те могат да се изтеглят на чужда територия. Както вече бе посочено, това „предложение” на ДС, осъществено чрез неговите агенти, е приветствано и прието от Казанлъшката чета и от Втората сливенска чета. Поповската чета отказва да приеме „услугата” на агентите на ДС за обединение с Русенската чета.

От прегледа на наличните досега документи не се потвърждава разпространеното схващане, че горянското движение изкуствено е създадено от самата ДС, чрез формиране на чети от нейни оперативни работници, като целта била да се оправдаят репресиите срещу „вражеските” групи от населението.

Единично действащи горяни. Във

въведението на настоящата книга е посочено, че по време на въоръжената съпротива срещу съветизацията на България из Балкана се движат или се укриват в населени места единично действащи горяни, наричани от службите на Държавна сигурност „блуждаещи”. За да има читателят по-точна представа за тяхната дейност, ще цитирам няколко сведения на Държавна сигурност. Така за Никола Георгиев Йорданов (Гуджо) от с. Глаговица, Трънско, бивш търговец, сътрудник на полицията и осъден на смърт от т.нар. народен съд, се прави специална разработка „Трион”. Той минава в нелегалност и се движи в Годечка и Трънска околия, където успява да формира няколко нелегални групи от бивши офицери, легионери и близки на осъдени от т.нар. народен съд. В справка за Никола Георгиев Йорданов ДС посочва: „Говори се, че фашистите започнали песни да пеят за него, че той бил неуловим и пр.”¹⁴⁷. Във Врачанска околия Йордан Кръстев Недялков успява да организира група от 5 души. Единично действащи горяни създават нелегални организации и въоръжени групи в Севлиевска и Горнооряховска околия¹⁴⁸. А в Благоевградски окръг сам действа Стоян Вампиров, който на два пъти се е „изплъзвал от ръцете на органите на ДС и Гранични войски”.

През септември 1950 г. в нелегалност минава и се придвижва из Самоковска околия

Методи Янев Гергинов от с. Ковачевци, бивш милиционер и член на РМС. В справките на Държавна сигурност не се посочват причините, поради които Гергинов тръгва с оръжие в ръка да води борба срещу комунистическата власт, но той отива в Югославия и отново се връща в България, за да формира нелегални групи по селата. В Бургаска околия като нелегален действа Яни Стоянов Магриотов, бивш рибен търговец. Той образува нелегалната организация „Федерал” с групи в с. Горно Езерово, Черни връх, Братово, Ябълчево и др. Яни Магриотов разрушава с динамит руския паметник, намиращ се до мъжката гимназия в Бургас.

Подобен случай има и в София. Двамата нелегални анархисти Георги Георгиев и Петър Петков на 3 март 1953 г. правят опит да взривят паметника на Сталин в Парка на свободата (Борисовата градина)¹⁵¹. В Добричка околия Иван Христов Попов, който дълго време се укрива като нелегален, създава групи по селата с общо 36 членове¹⁵². Единичните въоръжени лица, които предшестват организираното горянско движение и остават години след неговото затихване, съставляват важна част от въоръжената борба срещу съветизацията на България. Истина е, че сред тях има и криминално проявени, но те не са повече от 5% от общия брой. Историческите събития не се повтарят, но понякога твърде

много си приличат. Всяко събитие е рожба на конкретни исторически условия, които определят неговите цели, вътрешно развитие и характера му. Но когато се изследват горянските чети (1945-1955 г.), се достига до извода, че те възникват в условията на московско владичество в България и водят борба за освобождение на Отечеството от него. Можем да посочим за пример книгата на Захари Стоянов „Четите в България на Филип То-тю, Хаджи Димитър и Стефан Караджа”, отпечатана за първи път през 1885 г. и преиздадена десетки пъти. Макар посочените чети да са от различни епохи, между тях има твърде голяма близост. Те възникват спонтанно, наложени от борбата за освобождението на Отечеството от азиатски (османски и болшевишки) поробители, за една България с европейско обществено устройство и култура. В предисловието на книгата си З. Стоянов си поставя за задача да изведе от забравата, да направи известни четниците и да изясни „що за хора са били те”, кое ги е накарало да въстанат срещу могъщата Турска империя. Тяхната преданост към Отечеството, посочва З. Стоянов, ги прави народни герои, далеч по-важни и интересни от политически и държавни играчи и богаташи със съмнително минало и източници на богатства.

Подобни подбуди водеха и мен при изследването на горянските

чети. Също забравени и
неизвестни, те заемат
изключително важно място в
съпротивата на българите срещу
комунистическия режим, налаган
от Москва. Какво накара тези
българи в годините на цветуща
младост, изоставили семейство и
близки да тръгнат срещу
Съветската империя? Съзнавали
ли са те, че се обричат на жертви
пред олтаря на поробеното
Отечество, без да се радват на
свободата му? Трудно може да се
обясни защо историята понякога
се връща така изненадващо назад.

Проф. д-р Диню Шарланов

[Комунизирането на
България\(ПРЕДИСЛОВИЕ\)](#)

[ГОРЯНСКИТЕ ЧЕТИ](#)

[Въоръжената съпротива срещу
комунизма в България: ДС за
горяните и Горянското движение](#)

[Проф. Диню Шарланов: “История
на комунизма в България” том I
“Комунизирането на България”](#)

[Въоръжената съпротива срещу
комунизма в България: НАТО,
април 1949 г. в Западна Германия
е създадена доброволческа
българска национална рота към
Атлантическия пакт](#)

▪

▪

Tagged as: [България](#), [горяни](#)

{ 6 comments... read them below or [add one](#) }

арх.В.Недялков March 7, 2011 at 11:59

Благодаря за това изследване!

Такива материали измиват срама от лицето на българския народ. Да, ние, потомците на гордите хайдутини и комитини, можем с изправена глава да кажем – ние имахме своята Пражка пролет, но на Игликина поляна над хайдушкия Сливен, ние имахме Тянанмън досами историческото Оборище, ние имахме Будапеща 1956г. в легендарната Родопска планина и Пиринските букаци! ... Ние не сме народ второ качество, не сме народ от роби, макар да излъчихме и слуги на поробителя, негова Пета колона, която и до днес спъва нашето развитие със своята бездарност и алчност. Да ги презрем и да отдадем почит на народа, пръв въстанал с оръжие в ръка против комунистическата чума!

[REPLY](#)

арх.В.Недялков March 7, 2011 at

12:00

Благодаря за това изследване!

Такива материали измиват срама от лицето на българския народ. Да, ние, потомците на гордите хайдутини и комитини, можем с изправена глава да кажем – ние имахме своята Пражка пролет, но на Игликина поляна над хайдушкия Сливен, ние имахме Тянанмън досами историческото Оборище, ние имахме Будапеща 1956г. в легендарната Родопска планина и Пиринските букаци! ... Ние не сме народ второ качество, не сме народ от роби, макар да излъчихме и слуги на поробителя, негова Пета колона, която и до днес спъва нашето развитие със своята бездарност и алчност. Да ги презрем и да отдадем почит на народа, пръв въстанал с оръжие в ръка против комунистическата чума!

REPLY

Константин March 7, 2011 at 16:28

Ето едн съобщение по темата от 1 февруари миналата година с източник <http://kazanlak-bg.info/>:
“Да бъде издигнат Мемориал-костница на избитите в Тъжанския Балкан на 1-ви октомври 1951 година 16 горяни от Розовата долина. Това е инициатива на група граждани от Розовата долина, както и на членове на съюз „Истина”, сформирали специален Инициативен комитет, нагърбил се с тежката задача. Гробът на тези 16-сет горяни, както и на други двама от района, намерили смъртта си 3 години по-късно , днес лежат заровени в двора на православния храм „Свети Георги Победоносец” в павелбанското село Габарево.

Проектът на бъдещия мемориал е дело на виден старозагорски архитект, като за градежа му ще се търси и личното съдействие на премира Бойко Борисов, чийто дядо е получил смъртна присъда като полицейски пристав от Народния съд.

Самият Мемориал –костница ще представлява мраморен саркофаг с височина 95 сантиметра, който ще побере костите на избите горяни, а върху фасадата на храма в Габарево под формата на разтворена книга-кондика ще са изписани имената на загиналите 18 горяни. Идеята е бъдещият мемориал да се открие в навечерието на 60-та годишнина от смъртта на горяните.”

Деляна Бобева dariknews.bg

В началото на април ще имам път натам, ще видя как изглеждат нещата сега.

REPLY

Иван Христов March 10, 2011 at**18:48**

Е това е за учебниците по история. Там е най-добрия “мемориал”.

Но дали и как въобще е “отразено” в тях от другарите?

REPLY

един March 12, 2011 at 8:27

Досега не знаех, как точно Тодор Живков, от едно селяшко нахакано мекере е успял да завладее изцяло МВР и ДС и да обсеби тоталитарно държавната власт. все ми се губеше някакъв момент на задкулисна конспирация, защото в открит план няма нищо, което да подсказва влиятелност на този селяндур по рождение и по призвание.

Никога не съм се сещал да направя връзка между някакво нелегално партизанско движение след 1944 и подмолен натиск на Тодор Живков върху неговите тогавашни конкуренти.

Сега вече ми се изяснява много картината на тогавашната действителност и мръсната игра и роля на човекът, който ни седя на вратовете 33 години селяндурска власт.

Разбира се, освен омерзение, това знание не ми носи никакво познание.

Разбирам, че има много хора в България и българи извън държавата си, които ден и нощ се лигавят с призраците на миналото като някакви отчаяни вампири, понеже са похабили живота си за груб меркантилизъм и сега гонят само Михаля, който единствен е останал да ги чака на празната им духовна пътека.

Нека тази информация си замине с хората, които се хранят с нея. на тези, които работим, тази информация е само една гнусна тежест и не помага, а пречи на живота.

REPLY

Български офицер December 26, 2015 at 14:26

МАЛКО ВРЕМЕ не стигна на Жандармерийските “Ловни роти”, на “Шпицкомандите” и на четите на ВМРО в Царство България да отрежат главите на цялата Червена каскетаджийска сган в Царство България! Нямаше да ги има тези

45 години Червена смрад , както и нямаше да
го има сега Червеното им котило !

Categories: [Uncategorized](#) / [Permalink](#).

Автор: [Стойко Паров](#)

инженер - механик одитор на системи за
управление на качеството, експерт по
прилагане на Европейското техническо
законодателство

Вашият коментар

Добавяне на коментар...

Log in or provide your name and
email to leave a comment.

Имейл (Адресът няма да бъде публичен)

Име

Интернет страница (По желание)

Працайте нови публикации
по имейл

Незабавно

Ежедневно

Еж...

Працайте нови коментари по имейл

Запазване на името, имейл адреса и уебсайта ми в този браузър за следващия път когато коментирам.

Коментар

[← Previous Post](#) [Next Post →](#)

Блог в WordPress.com.

Горе